

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กึ่งกาญจน์ เทพกาญจนา. ๑๙๘๘. บทบาทของ Metaphor ในภาษาและความคิด. Thoughts ๘ (January ๑๙๘๘) : ๑๒-๒๓.

คณะกรรมการจัดพิมพ์หนังสือหอสมุดแห่งชาติ. ๒๕๓๐. จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๓. เล่ม ๓. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคลสหประชาพานิชย์.

คณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทย. ๒๕๓๔. ประชุมศิลาจารึกภาค ๗. กรุงเทพมหานคร : สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.

คณะกรรมการพิจารณาและจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์. ๒๕๒๓. ประชุมหมายเหตุรับสั่งภาคที่ ๑ สมัยกรุงธนบุรี. กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี.

คณะกรรมการพิจารณาและจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์. ๒๕๒๕. ประชุมหมายเหตุรับสั่งภาคที่ ๒ สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก. กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี.

คณะกรรมการพิจารณาและจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์. ๒๕๒๕. ประชุมหมายเหตุรับสั่งภาคที่ ๓ สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย. กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี.

คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และโบราณคดี. ๒๕๑๐. ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค ๑. กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี.

คณะกรรมการหอพระสมุดวชิรญาณ. คำให้การขุนหลวงหาวัด ฉบับหลวง. ๒๕๑๐. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คลังวิทยา.

คณะกรรมการหอพระสมุดวชิรญาณ. ๒๔๖๗. มิลินทปัญหา ฉบับเจ้าปานเจ้าป้อม ครั้งกรุงศรีอยุธยา. พระนคร : โรงพิมพ์พิทยรัตน์.

จรัสดาว อินทรทัศน์. ๒๕๓๙. กระบวนการที่คำกริยากลายเป็นคำบุพบทในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. ๒๕๑๒. ประชุมพระราชนิพนธ์ภาษาไทยในรัชกาลที่ ๔ ภาค ๒. พระนคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. ๒๕๒๑. พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. พระนคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. ๒๕๐๔. พระราชหัตถเลขาเมื่อเสด็จประพาสไทรโยค. กรุงเทพมหานคร : ครูสภา.

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. ๒๕๑๐. หมายรับสั่งและใบบอกในรัชกาลที่ ๕.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ประจักษ์วิทยา.

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. ๒๕๑๗. ไถลบ้าน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แพรวพิทยา.

ชาติ กอบจิตติ. ๒๕๓๓. คำพิพากษา. พิมพ์ครั้งที่ ๑๗. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คนวรรณกรรม.

ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. ๒๕๓๙. การวิเคราะห์ประโยคคำถามประเภทให้ตอบเนื้อความในภาษาไทย. ภาษาและวรรณคดีไทย ๑๓ (ธันวาคม ๒๕๓๙) : ๙๕-๑๐๐.

ดอกไม้สด (นามแฝง). ๒๕๑๖. ศัตรูของเจ้าหล่อน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณาคาร.

ดำรงราชานุภาพ, กรมพระยา. ๒๕๑๖. ความทรงจำกรมพระยาดำรงราชานุภาพ. กรุงเทพมหานคร : บุรินทร์การพิมพ์.

ดุษฎีพร ชำนิโรคศาสตร์. ๒๕๑๒. อนุพากย์ในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดุษฎีพร ชำนิโรคศาสตร์. ๒๕๒๖. ภาษาศาสตร์เชิงประวัติและภาษาไทยเปรียบเทียบ. (อัครสำเนา)

ทิพากรวงษ์มหาโกษาธิบดี, เจ้าพระยา. ๒๕๑๓. หนังสือแสดงกิจจานุกิจ. กรุงเทพมหานคร : คุรุสภา.

เทพี จรัสจรัสเกียรติ. ๒๕๔๓. หน่วยเชื่อมโยงปริศนภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธรรมศักดิ์มนตรี, เจ้าพระยา. ๒๕๐๔. บทละครพูดเรื่องดาเงาะ. พระนคร : คุรุสภา.

นริศรานวัตติวงศ์, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยา และดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. ๒๕๐๕. สาส์นสมเด็จพระ. เล่ม ๑, ๒๖ . พระนคร : คุรุสภา.

นวรรณ พันธุเมธา. ๒๕๒๗. ไวยากรณ์ไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.

นวรรณ พันธุเมธา. ๒๕๓๙. ภาษาพินิจ. เล่ม ๒. กรุงเทพมหานคร : คุรุสภา.

นันทริยา ล้ำเจียกเทศ. ๒๕๓๙. คำไวยากรณ์ที่กลายมาจากค่านามเรียกอวัยวะและส่วนของพืชในภาษาไทยล้านนา. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นายแก้วนายขวัญ (นามแฝง). ๒๕๐๙. นิทานทองอิน. ใน ชุมนุมนิทานพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, หน้า๒๙๕-๔๙๙. พระนคร : สำนักพิมพ์บรรณาคาร.

นายสำราญ (นามแฝง). ๒๕๔๔. ความไม่พยายบาท. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดับเบิลนายน์.

นิตี เขียวศรีวงศ์. ๒๕๔๒. ยุคสมัยไม่เชื่ออย่าลบหลู่. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.

- บรรจบ พันธุเมธา. ๒๕๒๐. ลักษณะภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- โบตัน (นามแฝง). ๒๕๒๔. ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น.
- โบตัน (นามแฝง). ๒๕๓๔. เหยื่อ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น.
- ปกเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. ๒๔๙๒. พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว. พระราชทานพระธิดา สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ในคราวเสด็จประพาสเกาะชวา เมื่อปีมะเส็ง พ.ศ. ๒๔๗๒. ม.ป.ท. (พิมพ์แจกในงานพระบรมอัฐิ) ประวิทย์ สุวณิชย์, บรรณาธิการ. ๒๕๔๓. ๑๐๘ ของคำถาม. เล่ม ๑-๒. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สารคดี.
- ปราณี กุลละวณิชย์. ๒๕๔๔. ภาษาไทยเหนือ. กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปราณี กุลละวณิชย์. ๒๕๔๕. แบบฝึกหัดภาษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระคลัง(หน), เจ้าพระยา. ๒๕๑๒. ราชาธิราช. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศิลปบรรณาการ.
- พระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, มูลนิธิ. ๒๕๑๔. จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ พ.ศ. ๑๑๗๒-๑๑๗๓. เล่ม ๑-๒. พระนคร: ศุภสภา.
- พิทยาลงกรณ์, กรมหมื่น. ๒๕๓๓. จดหมายจางวางหว่า. พระนคร: สำนักพิมพ์คลังวิทยา.
- พิมพ์ บำรุงสุข. ๒๕๑๔. คำหลายหน้าที่ในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพียรศิริ วงศ์วิมานนท์. ๒๕๒๖. ความหมายและการศึกษาความหมาย. ภาษาไทย ๓. หน่วยที่ ๗-๑๕. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ไพทยา มีสัตย์. ๒๕๔๐. การศึกษาคำช่วยหน้ากริยาที่กลายมาจากคำกริยาในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. ๒๕๓๙. เทศนาเสือป่า. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอักษรเจริญทัศน์ จำกัด.
- ราชบัณฑิตยสภา. ๒๔๗๒. ประชุมพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. พระนคร: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒนากร.
- ลิไทย, พญา. ๒๕๒๗. ไตรภูมิภานหรือไตรภูมิพระร่วง. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: ศุภสภา.
- ลิไทย, พระญา. ร.ศ. ๑๓๑. ไตรภูมิพระร่วง. พระนคร: โรงพิมพ์แห่งฮง. (พิมพ์แจกในงานพระเมรุพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประสาธน์ศรีโส พระองค์เจ้าประไพศรีสอาด).

- วรมหายุทธพิสิฐ, พระ. ๒๕๓๔. หลักภาษาไทย. กรุงเทพฯ : ศูนย์ภาษาและวรรณคดีไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วชิรญาณ, หอพระสมุด. ๒๕๑๓. พระราชปฐมาในชั้นกรุงรัตนโกสินทร์ตั้งแต่รัชกาลที่ ๑-๕. เล่ม ๑-๒. กรุงเทพมหานคร : ครูสภา.
- วิจิตรนัฏ ภาณุพงศ์. ๒๕๒๐. โครงสร้างของภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศรีบูรพา (นามแฝง). ๒๕๓๖. ข้างหลังภาพ. พิมพ์ครั้งที่ ๒๔. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า.
- ศิลปากร, กรม. ๒๕๐๓. จดหมายรายวันทัพสมัยกรุงธนบุรี. ใน ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๖๖, หน้า ๒๐๔-๒๖๐. กรุงเทพมหานคร : ครูสภา.
- ศิลปากร, กรม. ๒๕๐๔. พระราชพงศาวดารความเก่า ตามต้นฉบับหลวง เขียนครั้งกรุงธนบุรี เมื่อจุลศักราช ๑๑๓๖. ใน ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๔, หน้า ๑๕๑-๑๗๔. กรุงเทพมหานคร : ครูสภา.
- ศิลปากร, กรม. ๒๕๑๑. จดหมายเหตุเรื่องราวทูตไทยไปประเทศอังกฤษ. ใน ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๔๕, เล่มที่ ๒๗, หน้า ๑-๘๑. กรุงเทพมหานคร : ครูสภา.
- ศิลปากร, กรม. ๒๕๑๒. พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี ฉบับพันจันทนุมาศ(เจิม). ใน ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๖๕-๖๖, เล่มที่ ๔๐, หน้า ๑๑๓-๑๓๘. กรุงเทพมหานคร : ครูสภา.
- ศิลปากร, กรม. ๒๕๑๒. พระราชพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐ. ใน ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๖๕-๖๖, เล่มที่ ๔๐, หน้า ๑๑๓-๑๓๘. กรุงเทพมหานคร : ครูสภา.
- ศิลปากร, กรม. ๒๕๑๕. จดหมายเหตุพระราชกิจรายวันในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พุทธศักราช ๒๔๓๔. นครหลวงกรุงเทพธนบุรี : โรงพิมพ์ท่าพระจันทร์.
- ศิลปากร, กรม. ๒๕๒๑. กฎหมายตราสามดวง. กรุงเทพมหานคร : กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์.
- ศิลปากร, กรม. ๒๕๒๖. จารึกสมัยสุโขทัย. กรุงเทพมหานคร : กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์.
- ศิลปากร, กรม. ๒๕๒๙. จารึกในประเทศไทย. เล่ม ๕. กรุงเทพมหานคร : หอสมุดแห่งชาติ.
- เสฐียรโกเศศ (นามแฝง). ๒๕๒๒. นิรุกติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : คลังวิทยา.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. ๒๕๔๔. ทฤษฎีไวยากรณ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุดม หนูทอง. ๒๕๒๘. ปริศนาสอนน้อง. ใน รายงานการวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ประเภทคำสอน, หน้า ๙๙-๑๑๐. สงขลา : สถาบันทักษิณคดีศึกษา.
- อุดมสมบัติ, หลวง. ๒๕๓๐. จดหมายเหตุหลวงอุดมสมบัติ. กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร.
- อุปทิศศิลปสาร, พระยา. ๒๕๒๔. หลักภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.

ภาษาอังกฤษ

- Amara Prasithrathsint. 1999. The Syntactic and Semantic Features of /nii/ "this" and /nan/ "that". Journal of Language and Linguistics 17-2 : 69-83.
- Campbell, R.N. 1969. Noun Substitutes in Modern Thai : A Study in Pronominality. The Hague : Mouton.
- Diller, Anthony. 2001. Grammaticalization and Tai Syntactic Change. In M.R. Kalaya Tingsabadh and Arthur S. Abramson, eds. Essays in Tai Linguistics : 139-176. Bangkok : Chulalongkorn University Press.
- Enc, Muvet. 1991. The Semantics of Specificity. Linguistic Inquiry 22 : 1-25.
- Fries, Charles Carpenter. 1952. The Structure of English. New York. : Harcourt, Brace and Company.
- Givón, Talmy. 1979. On Understanding Grammar. New York : Academic Press.
- Givón, Talmy. 1984. Syntax : a Functional – Typological Introduction. Vol.1,2. Amsterdam : John Benjamins Pub.Co.
- Givón, Talmy. 1989. Mind, code and context : Essays in pragmatics. Hillsdale : Erlbaum.
- Haspelmath, Martin. 1997. Indefinite Pronouns. New York : Oxford University Press.
- Heine, B., Claudi, U., and Hunnemeyer, F. 1991b. Grammaticalization : A Conceptual Framework. Chicago : The University of Chicago Press.
- Hopper, Paul J. 1991. On Some Principles of Grammaticization. In Traugott, Elizabeth Closs and Heine Bernd, eds. Approach to Grammaticalization. Vol.1 : 17-35. Amsterdam : John Benjamins Pub.Co.
- Kullavanijaya, Pranee. Forthcoming. A Historical Study of thii in Thai. In Diller, Anthony and Jerold A. Edmondson, eds. The Tai-Kadai Languages. London : Routledge Press.
- Kurylowicz, J. 1975. The evolution of grammatical categories. Esquisses Linguistiques II : 38-54. Munchen : Wilhelm Fink Verlag.
- Lehmann, C. 1986. Grammaticalization : and Linguistic Typology. General Linguistics 26 : 3-21.
- Li, Fang Kuei. 1977. A Handbook of Comparative Tai. The University of Hawaii.
- Lyons, John. 1969. Introduction to Theoretical Linguistics. Cambridge : Cambridge University Press.

- Lyons, John. 1977. Semantics. Vol. 2. London : Cambridge university Press.
- Lyons, John. 1995. Linguistic Semantics : An Introduction. Cambridge : Cambridge University Press.
- Noss, R. B. 1964. Thai Reference Grammar. Washington, D.C : The Superintendent of Documents, U.S. Government Printing Office.
- Rosch, Eleanor. 1977. Human Categorization. In Niel Warren, ed. Studies in Cross Cultural Psychology. Vol.1 : 1-49. London : Academic Press.
- Santaputra, Sirinee. 1984. Structure and Functions of Questions in Thai. Doctoral dissertation, Department of Linguistics, University of Hawaii.
- Searle, J. R. 1969. Speech Acts. New York and London : Cambridge University Press.
- Shopen, Timothy, ed. 1985. Language Typology and Syntactic Description. Vol.1,2. Cambridge : Cambridge University Press.
- Ullmann, S. 1962. Semantics : An Introduction to the Sciences of Meaning. Oxford : Blackwell.
- Vongvipanond, Peansiri. 1998. Phonological Variation and Attitudinal Meaning : A Case Study of Discourse Markers in Thai. Journal of Language and Linguistics 17-1 : 69-90.
- Warotamasikkhadit, Udom. 1963. Thai Syntax : An Outline. The Hague : Mouton.
- Wittgenstein, L. 1953. Philosophical Investigations. New York : Macmillan.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อนิยมสรรพนามและปรากฏสรรพนามที่มีรูปเดียวกันในสมัยสุโขทัย

อนิยมสรรพนามและปรากฏสรรพนามที่มีรูปเดียวกันในสมัยสุโขทัยมีจำนวน ๗ รูป ได้แก่ ไต ผู้ใด อันใด เมื่อใด แห่งใด ฉันใด เท่าใด ตัวอย่าง

๑. ก. ไต ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 มิแลว่าข้าบมิได้วางจันทรเทพบุตรนั้นเสียได้ อันว่าศิระระแห่งข้าเพียงจะแตกออกเป็นเจ็ดภาคแล แม้นว่าศิระระบมิแตกบมิตายแล้ววยังมีชีวิตอยู่ได้ ความสุขจักมีแต่ไต่แก่ข้าเลย (ไตรภูมิพระร่วง : ๖๘)
- ข. ไต ทำหน้าที่เป็นปรากฏสรรพนาม ตัวอย่าง
 คนทั้งหลายอันเกิดแต่อาทิกัลปนั้นอายุสมเ้ายขึ้นได้สองไซย ๑ แล อยู่นานมาอายุสมเ้ากัถอยลงมาเนื้อง ๆ เมื่อนานมาถึงอายุคนทั้งหลายแต่ ๑๐ ปีไปตายแล ชนมาพิธิปีเดือนคนทั้งหลายถอยลงเพื่อไต่ ผู้คนทั้งหลายอันมาภายหลังเร่งกระทำ ความโลก โทสโมห มากกว่าเก่าแล จึงอายุสมเ้ากัทั้งหลายเร่งน้อยลงมาเพื่อตั้งนั้นแล (ไตรภูมิพระร่วง : ๒๙๓)
๒. ก. ผู้ใด ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 กงจักรแก้วนั้นมีคักดานุภาพนักหนา มิแลว่าผู้ใดไปไหว้นบค้ำรพบุชาแกกงจักรแก้วนั้นด้วยเข้าตอกดอกไม้ได้ แลกงจักรนั้นเทียรยอมบำบัดเสียซึ่งความไข้ความเจ็บ ประพฤติให้อยู่ดีกินดี สรรพสวัสดิ์วิพัฒนาการด้วยทรัพย์สิ่งสินแลสมบัตินั้นมากนักแล (ไตรภูมิพระร่วง : ๙๘)
- ข. ผู้ใด ทำหน้าที่เป็นปรากฏสรรพนาม ตัวอย่าง
 มิมีคนถามดังนี้ไต่ ดังกฤแลรู้ระบปีเดือนวันอันถอยแท้ตั้งอัน ผู้ใดหารังพิจารณาสังขยาคุณคุณแล จึงรู้แท้ตั้งอันสิ้น ให้ชานว่าดังนี้ ผู้คุณสังขยาพิจารณาคุณอันคือตนพระยาศรีสุริยพงศัมหาธรรมราชาธิราชแล (จารึกนครชุม ด้านที่ ๑ บรรทัดที่ ๖๕)
๓. ก. อันใด ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 อันว่าขุนพระคลังแก้วนั้น แลตานั้นก็มิได้เห็นไปไกลตั้งก่อนเลย แม้นว่าค้ำนึ่งจะใคร่เอาอันใด ก็บมิลุตั้งใจจุกก่อนนั้นเลยแล (ไตรภูมิพระร่วง : ๑๓๘)

- ข. อันใด ทำหน้าที่เป็นปฤจฉาสรรพนาม ตัวอย่าง
 ผุ่งสัตว์ทั้งหลาย เมื่อจะใกล้ขาดใจตายแลจะไปเอาปฏิสนธิแห่งอื่น แลเมื่อจะใกล้ขาดใจ
 แลเกิดนั้น แลยังรำพึงในใจตนนั้นได้ ๕๑ ดวงจิต ตนจึงขาดใจตายจากนี้แล แลเอา
 ปฏิสนธิเกิดใหม่ จิตร ๕๑ ดวงนั้นคืออันใดบ้าง (ไตรภูมิพระร่วง : ๑๙๐)
๔. ก. เมื่อใด ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 ใต้ต้นไม้ที่มีศिला ๔ แผ่นอยู่รอบต้นไม้แคฝอยนั้นโดยทิศใหญ่ทั้ง ๔ ทิศ แลแผ่นศิลานั้น
 แต่ละแผ่นโดยกว้างได้แล ๓ โยชน์จตุรัส ครั้นว่าเมื่อใดวันดีคืนดีแล พระยาอสุรทั้ง
 หลายยอมไปเหล่านสนุกนินสำราญด้วยกันแห่งนั้นแล (ไตรภูมิพระร่วง : ๖๕)
- ข. เมื่อใด ทำหน้าที่เป็นปฤจฉาสรรพนาม ตัวอย่าง
 เนื้อความไตรภูมิภณนี้มีแต่เมื่อใดได้ แลมีแต่ในประกาศาพื้น เมื่อศักราชได้ ๒๓ ปี
 ประกาศเดือน ๔ พระหัตถ์ศิวาร (ไตรภูมิพระร่วง : ๒)
๕. ก. แห่งใด ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 เขาจึงชุมนุมปรึกษาเจรจาฉันนี้แล ว่าเมื่อก่อนเรากระทำความอันชอบธรรม เรา
 ปรารถนาอันใดก็ได้ตั้งเราปรารถนา แต่ก่อนได้เรามีได้กินอาหารก็ดี เราก็อิ่มอยู่แล
 เราจะไปแห่งใด ก็ไปโดยอากาศ (ไตรภูมิพระร่วง : ๒๙๑)
- ข. แห่งใด ทำหน้าที่เป็นปฤจฉาสรรพนาม ตัวอย่าง
 พระยาก็ถามว่า นางแก้วเมียท่านนั้นอยู่แห่งใด เศรษฐีจึงขานแต่พระยาว่า ข้าแต่
 บพิตร นางแก้วนั้นอยู่ในครรภ์ที่นอนภายในปราสาทโพนแล (ไตรภูมิพระร่วง : ๑๖๙)
๖. ก. ฉันใด ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 เกิดเป็นป่าหิมพานต์แลเกิดสัตว์ตมมหาสระเกิดเป็นปัญจมหานที เกิดเป็นจักรวาลรอบทั้ง
 หลาย เมื่อก่อนเป็นฉันใดได้ ก็เกิดเป็นดุจเดียนั้นขึ้นสิ้นแล
 (ไตรภูมิพระร่วง : ๒๘๕)
- ข. ฉันใด ทำหน้าที่เป็นปฤจฉาสรรพนาม ตัวอย่าง
 พระยาอสุรผู้ชื่อว่าพระยาไพจิตรราชสุรราชนั้นจึงถามอสุรินทร์ว่าฉันนี้ว่า ดูกรราหู ท่าน
 เป็นฉันใดแล ราหูจึงวางฉันทรเทวบุตรเสียแลมาว่าด้วยดวันนักหนา มายืนอยู่แล
 มีสวภาพอันยืนร้าย แลตระหนกตกใจกลัวนักหนาปานนี้ (ไตรภูมิพระร่วง : ๖๘)

๗. ก. เท้าใด ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 ที่ใดมีเมื่อก่อน ก็เกิดมีตั้งก่อนนั้นแล **ใหญ่สูงเท้าใดเมื่อก่อนใส่ ก็เกิดใหญ่สูงเท่านั้น**
 แล บมิได้หลากแต่ก่อนนั้นสักแห่งเลย (ไตรภูมิพระร่วง : ๒๔๕)
๗. เท้าใด ทำหน้าที่เป็นปจฉาสรรพนาม ตัวอย่าง
กัลป์หนึ่งนั้นข้าหิงนานประมาณเท้าใดเล่า แลจะนับด้วยปีแลเดือนได้บมิอาจนับได้ เท้า
 เว้นไว้แต่จะอุปมาให้รู้ว่า ยังมีภูเขาอันหนึ่งโดยสูงใส่ได้โยชน์หนึ่ง โดยรอบเขานั้นใส่ได้
 ๓ โยชน์ แลถึงร้อยปีมีเทพดาตนหนึ่งเอาผ้าทิพย์อันอ่อนดั่งคว้นไผ่มากกวาดภูเขาแต่แล
 คาบ เมื่อใดภูเขานั้นราบเพียงแผ่นดิน จึงเรียกว่าสิ้นกัลป์หนึ่งแล (ไตรภูมิพระร่วง : ๓๗)

อนิยมสรรพนามและปจฉาสรรพนามที่มีรูปเดียวกันในสมัยอยุธยา

อนิยมสรรพนามและปจฉาสรรพนามที่มีรูปเดียวกันในสมัยอยุธยามีจำนวน ๘
 รูป ได้แก่ ผู้ใด ใคร อันใด ประการใด สิ่งใด เท้าใด เท้าไร อย่างไร ตัวอย่าง

๑. ก. ผู้ใด ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 พระองค์มีช้างเผือกลูกบ้านตัวหนึ่งตั้งกล้าหาญ แล้วก็มีรูปอันงามยิ่งนัก พระองค์ปล่อยไว้
 ที่ในพระราชวัง จึงประทานชื่อว่าพระบรมรัตนภาคไกรลาศศิริวงศ์ อันการศิลปศาสตร์
 ช้างของพระองค์นี้ดียิ่งนัก **ไม่มีผู้ใดเสมอ** (คำให้การขุนหลวงหาวัด : ๓๒๔)
๗. ผู้ใด ทำหน้าที่เป็นปจฉาสรรพนาม ตัวอย่าง
 ก็เห็นว่าตัวพูดเท็จอยู่แล้ว จึงตรัสถามข้าทูลละออง ฯ ผู้ใหญ่ผู้น้อย เพื่อจะให้ปดักชี้
 พยานว่า **เมื่อตรัสถามและกราบทูลนั้น ผู้ใดได้ยินบ้าง**
 (จดหมายเหตุรายวันทัพกรุงธนบุรี : ๒๔๙)
๒. ก. ใคร ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 ทรงชุบเลี้ยงคนที่มีเวทมนตร์ให้เป็นมหาดเล็กใกล้ชิดพระองค์ **ถ้าใครมีเวทมนตร์ดี**
ให้มหาดเล็กกลับไปทำร้ายในเวลาหลับ ผู้ใดไม่เป็นอันตรายก็ให้พามาเลี้ยงไว้เป็น
 ข้าราชการ (คำให้การขุนหลวงหาวัด : ๓๖๑)
๗. ใคร ทำหน้าที่เป็นปจฉาสรรพนาม ตัวอย่าง
 เมื่อพระนารายณ์เสด็จสวรรคตแล้ว ข้าราชการทั้งปวงเห็นว่าพระนารายณ์ไม่มีพระราชโอรส
 ที่จะสืบพระวงศ์ ปรีชากันว่า **ควรจะยกราชสมบัติถวายแก่ใคร**
 (คำให้การขุนหลวงหาวัด : ๓๕๔)

๓. ก. อันใด ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
ถ้าจะให้สัตว์สี่สตาพรทุกอัน ให้เอาดอกไม้ดอกบัวบูชาทุกวัน จะปรารถนาอันใด ก็ได้
ทุกประการแล (ประชุมจดหมายเหตุ สมัยอยุธยา : ๗๗)
- ข. อันใด ทำหน้าที่เป็นพจนานุกรม ตัวอย่าง
ยังมีฤๅษี ๑๑ คน ฤๅษีเป็นใหญ่ ๓ คน ฤๅษีพิลาไลตคนหนึ่ง ฤๅษีตาไฟตคนหนึ่ง ฤๅษีตาง้วตคนหนึ่ง
เป็นประธานแก่ฤๅษีทั้งหลาย จึงปรึกษากันว่า เราท่านทั้งนี้จะเอาอันใดให้แก่พระยา
ศรีธรรมมาโคกราช (ประชุมจดหมายเหตุ สมัยอยุธยา : ๗๗)
๔. ก. ประการใด ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
ครั้นพระนเรศวรขึ้นไปบนปราสาทใหญ่ ปราสาทไหว ครั้นเสนาเห็นเป็นอัศจรรย์จึงทูลกับ
พระเจ้าหงสา พระเจ้าหงสาจึงทำนายไว้ว่า นานไปเบื้องหน้า มอญเมืองหงสาจักได้ไป
เกี่ยวหญ้าข้างเมืองกรุงไทย ครั้นตรัสทำนายดังนั้นแล้วก็มิได้มีพจมานแต่ประการใด
(คำให้การขุนหลวงหาวัด : ๓๐๒)
- ข. ประการใด ทำหน้าที่เป็นพจนานุกรม ตัวอย่าง
ครั้นอยู่มาพระองค์มีรับสั่งให้เรียกหาตัวศรีปราชญ์ ก็ไม่ได้ดังประสงค์ เสนาจึงกราบทูลว่า
พระยานครมาเสีย อันว่าตัวศรีปราชญ์นั้นบัดนี้ถึงแก่ความตายแล้ว พระองค์จึงตรัสถาม
ว่า ศรีปราชญ์นี้มีโทษประการใด จึงฆ่ามันเสีย (คำให้การขุนหลวงหาวัด : ๓๖๖)
๕. ก. สิ่งใด ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
อันสัตว์เหล่านี้สิ่งละคู่ พระเจ้าอุทองถวายไว้ที่ในวัดพระศรีสรรเพชญ์ พระเจ้าหงสาเห็นรูป
เหล่านี้ก็ชอบพระทัย จึงแบ่งเอามาตามที่ชอบพระทัย คือ รูปช้างเอราวัณ รูปม้าสินธพ รูป
ราชสีห์ รูปคชสีห์ รูปสิงห์ รูปมนุษย์ อันนอกนี้มิได้เอาสิ่งใดมา
(คำให้การขุนหลวงหาวัด : ๓๐๐)
- ข. สิ่งใด ทำหน้าที่เป็นพจนานุกรม ตัวอย่าง
แลดอกไม้เพลิง ระทาใหญ่ ๑๖ ระทา นอกระทา ๕ สิ่งนั้น ดิน มาศ ของหลวง ช่างดอกไม้
ทำดอกไม้ดอกไม้ คิดเอาเงินของหลวง ช่างไทย ๖ ชั่ง ช่างจีน ๒ ชั่ง ๖ ตำลึง ๓ บาท รวม ๘
ชั่ง ๖ ตำลึง ๓ บาท นั้น ทรงพระกรุณา ๗ ให้ลูกขุนปรึกษา จะให้ตามราคาหรือ ๗ จะให้
ลดหนักสิ่งใดลง ให้ปรึกษาจางควรแล (ประชุมหมายเหตุรับสั่ง ภาค ๑ : ๙)

๖. ก. เท้าโต ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง

แลสมเด็จพระมหากระษัตริราชเจ้ากรุงศรีอยุธยาผู้ใหญ่พระราชทานให้กุมบันหญิงบังคับ
ความแลเป็นเจ้าในเกาะนั้นเป็นอันขาดทีเดียว แลครั้นเขียนอย่างเกาะแลกว้างยาว
เท้าโตเข้ามาแล้ว จะพระราชทานพระราชกำหนดสำหรับเกาะนั้นเป็นอันขาดที่
เดียว (ประชุมจดหมายเหตุ สมัยอยุธยา : ๑๕)

ข. เท้าโต ทำหน้าที่เป็นปฤจฉาสรรพนาม ตัวอย่าง

ส่วนเจ้าพระยาสุรศักดิ์จึงตักแต่งตัวแล้วก็เข้าไปในวัง ครั้นออกมาจากที่เฝ้าแล้ว เห็น
เจ้าพระยาราชวังสรรค์เข้า จึงให้ดูแหวนที่นิ้วก้อย แล้วจึงถามว่า อันราคาแหวนนี้สัก
เท้าโต น้ำช่วยดูหน่อยหนึ่ง (คำให้การขุนหลวงหาวัด : ๓๓๗)

๗. ก. อย่างไร ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง

วันหนึ่งเสด็จทรงเรือพระที่นั่งเอกชัยในเวลาเช้าขึ้น รับสั่งว่าให้น้ำลาด แล้วทรงพระแสงพิน
ลง น้ำก็ลดลงตามพระราชประสงค์ ครั้นน้ำลดลงแล้ว จึงรับสั่งให้น้ำขึ้น แล้วทรงพระแสง
พินลงอีก น้ำก็ขึ้นตามพระราชประสงค์ พระนารายณ์ประสงค์อย่างไร ก็เป็นไปตาม
ทั้งสิ้น (คำให้การขุนหลวงหาวัด : ๓๕๗)

ข. อย่างไร ทำหน้าที่เป็นปฤจฉาสรรพนาม ตัวอย่าง

เมื่อพระมหารัชมหาราชาทรงทราบพระราชสาส์นแล้ว จึงมีพระราชปฏิสันถารถามถึงพระ
เจ้ากรุงลังกาและพระมหาลี พระราชโอรส เสนามาตย์ข้าราชการ ข้าวปลาอาหาร บ้าน
เมืองชนบทว่า เป็นอย่างไร ราชทูตกราบทูลว่า เจริญสุขอยู่ทุกประการ
(คำให้การขุนหลวงหาวัด : ๓๔๑)

๘. ก. เท้าไร ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง

จึงให้ฤๅษีทั้งนั้นเอาเกสรและว่านมาประสมกันตีเป็นพระ ให้ประสิทธิ์แล้วด้วยเนาวะหระคุณ
ประดิษฐานไว้บนเจดีย์อันหนึ่ง ฤๅษีไว้อุปเท่ห์ดังนี้ แม้อันตรายสักเท้าไรก็ตี ให้นิมนต์พระ
ใสศรีษะ อันตรายทั้งปวงหายสิ้นแล (ประชุมจดหมายเหตุ สมัยอยุธยา : ๗๗)

ข. เท้าไร ทำหน้าที่เป็นปฤจฉาสรรพนาม ตัวอย่าง

อันว่าพระนารายณ์นั้นจะใคร่รู้ว่า ปืนใหญ่นั้นหนักเบาสักเท้าไร พระนารายณ์จึงถาม
เสนาทั้งปวง ผู้ใดก็มีอาจที่จะคิดซังได้ พระนารายณ์จึงตรัสถามพระยาวิชเยนทร์ พระยา
วิชเยนทร์จึงรับสั่งแล้วก็ทำได้ตามมีพระประสงค์ (คำให้การขุนหลวงหาวัด : ๓๓๙)

อนิยมสรรพนามและปฏิเสธสรรพนามที่มีรูปเดียวกันในสมัยรัชกาลที่ ๑-๓

อนิยมสรรพนามและปฏิเสธสรรพนามที่มีรูปเดียวกันในสมัยรัชกาลที่ ๑-๓ มีจำนวน ๒๐ รูป ได้แก่ ผู้ใด ใคร อันใด อะไร ประการใด สิ่งใด สิ่งไร กระไร ที่ไหน แห่งใด ที่ใด ไหน เมื่อใด เมื่อไร เท่าใด เท่าไร ฉนั้นใด อย่างไร เพียงใด ทำไม ตัวอย่าง

๑. ก. ผู้ใด ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง

พระยาราชาศรีจันทรดิศให้หนังสือตอบออกมาว่า ซึ่งให้หนังสือมาถึงข้าพเจ้า ข้าพเจ้าชอบใจนัก จะหาขุนนางมาปรึกษาให้พร้อมกันก่อน ถ้าประนอมพร้อมกันแล้วจึงจะบอกไปให้แจ้ง แต่พระยาราชาศรีจันทรดิศมิได้ให้ผู้ใดออกมาบอก

(พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) : ๕๘)

ข. ผู้ใด ทำหน้าที่เป็นปฏิเสธสรรพนาม ตัวอย่าง

แม่ทัพและนายทัพนายกองทั้งปวงมาเฝ้าพร้อมกันจึงทรง ฯ ตรัสประภาษว่า พม่ายกหนีไปทั้งนี้เป็นการคิดฤทธิอุบายของผู้ใด

(พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) : ๖๓)

๒. ก. ใคร ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง

ครั้นอยู่มาพระยาน้อยเสด็จออกเลียบเมือง ให้จัดแจงแต่งค่ายคูประตูหอรบเชิงเทินไว้มั่นคงเป็นสามารถแล้ว จึงสั่งให้กำชับป่าวร้องทหารทั้งปวงว่า อย่าให้ใครทำอันตรายแก่ชาวเมืองเป็นอันขาดทีเดียว ถ้าผู้ใดมิฟังจะลงโทษให้จงหนัก (ราชาธิราช : ๑๒๔)

ข. ใคร ทำหน้าที่เป็นปฏิเสธสรรพนาม ตัวอย่าง

เจ้าคุณหาบนจึงสั่งให้เติมความลงในจดหมาย แล้วอ่านถวาย ทรงตรัสว่าดีแล้ว เอาจงให้รีบออกไปเถิด จะฝากใครไป เจ้าคุณหาบนกราบทูลว่า จะให้หมื่นจงสรสิทธิตำรวจที่มาแต่เมืองสงขลาถือออกไป (จดหมายเหตุสมเด็จพระนเรศวรมหาราช : ๑๓๒)

๓. ก. อันใด ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง

เราตั้งเมตตาคิดรักพระยาจันทบูรตั้งหนึ่งน้องในอุทรเดียวกัน ถึงพระยาจันทบูรจะทำร้ายเรา เราก็มิได้ปองตอบแทน เราจะรักษาเมตตาคธรรมนั้นไว้ ด้วยพระยาจันทบูรมิได้พิโรธอันใดกับเรา (พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) : ๒๒)

- ข. อันใด ทำหน้าที่เป็นปฤจฉาสรรพนาม ตัวอย่าง
 เจตตะสุกริ์จึงว่า ซึ่งท่านว่ามีได้เป็นขบถนั้นยังไม่เห็นจริง และพ่อดาของตัวเป็นที่ค้ำับ
 เหตุไรจึงตีพ่อดา ตีด้วยอันใด อชมะมอญจึงกราบทูลว่า ข้าพเจ้าจะตีพ่อดาด้วยคิด
 การขบถนั้นหามิได้ (ราชาธิราช : ๒๙)
๔. ก. อะไร ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 เจ้าอังวะถามมหาหม่องต่องว่า พระเคราะห์แก้ดวงนักษัตรฤกษ์วิเศษดารานในอากาศนั้น
 เดินสูงต่ำเพียงใด มหาหม่องต่องว่าจะไปดูหนังสือก่อน เจ้าอังวะจึงว่า บวชเอาแต่กินแล
 นอนหลับตา หารู้จักอะไรไม่ (จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ เล่ม ๑ : ๑๑๒)
- ข. อะไร ทำหน้าที่เป็นปฤจฉาสรรพนาม ตัวอย่าง
 ครั้น ณ วันเดือน ๔ แรม ๘ ค่ำ เพลาเช้า ทรงตรัสถามท้าวพระกรุณาว่าเมื่อคืนนี้ใครลง
 ไปเยี่ยมที่เรือบ้างหรือไม่ พระศรียกศักดิ์กราบทูลว่า ได้รับพระราชทานลงไป ทรงตรัสถาม
 ว่า ลงไปทำอะไร พระศรียกศักดิ์กราบทูลว่าการที่บรรทุกเรือยังหาเรียบร้อยไม่ ก็ดูแลจัด
 แฉงบรรทุกอยู่ (จดหมายเหตุสมเด็จพระนเรศวรมหาราช : ๗๖)
๕. ก. ประการใด ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 มาตรการหนึ่ง คดีข้อใหญ่เปนมหันตโทษ แลมันผู้ว่านั้นยินยอม มิได้วักกล่าวแก่กัน ท่านให้
 เจ้ากรมมหัลดกรมเอาคตินั้นขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาก่อน ถ้ามีพระราชโองการตรัส
เปนประการใด ก็ให้กระทำตาม (กฎหมายตราสามดวง : ๔๙๑)
- ข. ประการใด ทำหน้าที่เป็นปฤจฉาสรรพนาม ตัวอย่าง
 ตัวจะต่อนั้นเจ้าอังวะให้ผูกจำด้วยโซ่ตรวนเป็นหลายชั้น โซ่ตรวนนั้นก็หลุดไป งะตอกก็ไม่
 หนีจากผู้คุม เจ้าอังวะให้มีกระทู้ถามว่า ตัวกระทำการหยาบช้า ยกกองทัพเข้ามาแล้ว
 เหตุใดจึงกลับหนี บัดนี้ตัวคิดประการใด จึงกลับเข้ามาแต่ผู้เดียวอีกเล่า
 (จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ เล่ม ๑ : ๑๑๗)
๖. ก. สิ่งใด ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 แล้วให้โหวาทสั่งสอนข้างบริษัทว่า ท่านจะเจรจาสิ่งใด อย่าได้มุสาประการหนึ่ง
 ท่านอย่ารู้ถือโทษโกรธซึ่งทะเลาะวิวาทกันประการหนึ่ง ท่านจงมีจิตต์เมตตากรุณา รู้รัก
 ใคร่กันประการหนึ่ง ท่านจงประพฤติสิ่งที่ดีดูเยี่ยงอย่างกันประการหนึ่ง เป็นธรรมสี่
 ประการดังนี้ (นิทานแทรกในเรื่องนางนพมาศ : ๑๗๒)

- ข. สิ่งใด ทำหน้าที่เป็นปฏิจจาสรรพนาม ตัวอย่าง
 หนึ่ง พระสาริบุตรเถรเจ้าป่วยอุทรโรค ๆ นั้นชอบฉันมธุปายาส หาย จึงบอกแก่พระ
 โมคคัลลานะเถรเจ้า ๆ ก็ว่าจะไปบิณฑบาตตามบุญ เทวดาได้ฟังสนทนาก็ไปสู่โยม
 อุปลากพระสาริบุตรเถรเจ้า เข้าบิณฑบาต จึงชนทั้งปวงถามว่า ท่านกระทำเบียดเบียน
 มนุษย์ดังนี้ จะปราถนาสิ่งใด (กฎหมายตราสามดวง : ๕๕๕)
๗. ก. สิ่งไร ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
สิ่งไรที่ชั่วที่ผิดอย่าประกอบไว้ในสันดาน อย่ากำเริบอย่าโลกกล้าให้เกินประมาณ
 สุกแล้วจึงหอมงอมแล้วจึงหวาน (กระแสพระราชดำริเรื่องเมืองเขมร : ๑๔๕)
- ข. สิ่งไร ทำหน้าที่เป็นปฏิจจาสรรพนาม ตัวอย่าง
 นางนกกะเรียนให้น้ำใจรักนางนงได้เป็นกำลัง จึงร้องถามไปว่า ดูกรนางนงได้ ถิ่นฐาน
 รวงรังของเจ้าอยู่แห่งใด เจ้ามาบริโภคสิ่งไรเป็นอาหารอยู่ที่นี้
 (นิทานแทรกในเรื่องนางนพมาศ : ๑๘๒)
๘. ก. ภาวะไร ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 การเมืองกลันตันนั้นไม่พอที่จะเป็นเลย เพราะเจ้าพระยานคร ฯ ที่เดียว รับเอาตัวอ้าย
 พระยาบาโงยออกมา แล้วกลับไปปล่อยมันไปให้มันเป็นขึ้นได้ ครั้นเป็นแล้วพระยากลันตัน
 มีหนังสือให้ไปช่วยก็ถึงเสีย จะว่าภาวะไร ก็ไม่ว่า (จดหมายเหตุหลวงอุดมสมบัติ : ๑๕๗)
- ข. ภาวะไร ทำหน้าที่เป็นปฏิจจาสรรพนาม ตัวอย่าง
 จึงทรงตรัสถามว่า ที่เรือพระราชรินทร์นั้นมันว่าภาวะไร พระยาเทพกราบทูลว่าถาม
 จินจุว่าหาได้ยินใครพูดจาถึงไม่ (จดหมายเหตุหลวงอุดมสมบัติ : ๑๐๐)
๙. ก. ที่ไหน ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 แล้วตรัสถามว่า เรือที่พวกไปวันเดือน ๔ แรม ๗ คำนั้นล่องลงไปหมดแล้วหรือ พระยา
 เทพกราบทูลว่าล่องตามกันไปหมดแล้ว รับสั่งว่า ถ้ามันยังเหลืออยู่ที่ไหนบ้าง ก็ดูไล่
ส่งลงไปให้หมด (จดหมายเหตุหลวงอุดมสมบัติ : ๘๐)
- ข. ที่ไหน ทำหน้าที่เป็นปฏิจจาสรรพนาม ตัวอย่าง
 ทรงตรัสถามว่า ยกกระบัตร์ที่หนักลับมานั้น ครอบคร้วมันอยู่ที่ไหน มันมาแต่ตัวมัน
 หรือ ๆ เอาครอบคร้วมาด้วย หมื่นจงสรสิทธิกราบทูลว่า มาแต่ตัว ครอบคร้วนั้นยังซ่อน
 อ้ายแขกไว้ในป่า (จดหมายเหตุหลวงอุดมสมบัติ : ๑๒๔)

๑๐. ก. แห่งใด ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
พระพุทธรูปศาสนาเป็นที่พึ่งแก่สัตว์ ประดิษฐานตั้งอยู่แห่งใด เทพดาอารักษ์ก็รักษา
พระพุทธรูปศาสนาอยู่ก็เหมือนรักษาบ้านรักษาเมืองเหมือนกัน
(กระแสพระราชดำริเรื่องเมืองเขมร : ๑๔๙)
- ข. แห่งใด ทำหน้าที่เป็นปฤจฉาสรรพนาม ตัวอย่าง
ครั้นเพลาค่ำประมาณทุ่มเศษ อ้ายเหล่าร้ายยกทหารลอบเข้ามาตั้งค่ายล้อมได้ ๒ ด้าน
แล้วให้ร้องยิงปืนใหญ่ปล่อยระดมรุกเข้ามา จึงตรัสให้ดับแสงเพลิงเสีย จัดทหารประจำ
หน้าที่สงบไว้ แล้วเสด็จออกเที่ยวตรวจตรารอบค่าย ดูท่าทางข้าศึกว่า จะเข้ามาแห่งใด
(พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) : ๑๐)
๑๑. ก. ที่ใด ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
อนึ่งเมืองนครศรีธรรมราชเป็นเมืองใหญ่ ราชการพนักงานมีเป็นอันมาก ถ้ากรมการใน
ที่ใดว่างอยู่ ก็ให้พระยานนครศรีธรรมราชจัดแจง เหาผู้มีชื่อซึ่งมีสติปัญญาสัตย์ซื่อ
มั่นคงดีนั้นมาตั้งแต่งขึ้นเป็นกรมการให้ครบตำแหน่ง
(จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ เล่ม ๒ : ๔๘)
- ข. ที่ใด ทำหน้าที่เป็นปฤจฉาสรรพนาม ตัวอย่าง
แม้ว่าพระอุประคุตเถรเจ้าอันเปนอรหรรตเหมือนน้ำเตมก็ละออมอยู่แล้ว เมื่อรับ
ปีติญาณพระมหาเถรทั้งปวงที่จะพระมานพญามารเมื่อกระทำการฉลองพระวิหารแปด
หมื่นสี่พันนั้น จึงกล่าวแก่พระสงฆ์ทั้งปวงว่า ข้าพระเจ้าจะได้อาหารที่ชอบธรรมจาก
ที่ใดมาฉันเปนกำลัง ภิกษุของคหนึ่งจึงรับว่า ข้าพระเจ้าจะรับถวาย
(กฎหมายตราสามดวง : ๕๕๕)
๑๒. ก. ไหน ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
ครั้น ณ วันแรม ๒ ค่ำ เดือน ๖ เพลาค่ำ อ้ายอนุภาบุตรภรรยาลงเรือภาคนล่องน้ำไป
ทางใต้ เรือใหญ่น้อยตามไปประมาณ ๖๐๐ เสด จะไปไหนนั้น ข้าพเจ้าหารู้ไม่
(จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๓ เล่ม ๓ : ๑๐๒)
- ข. ไหน ทำหน้าที่เป็นปฤจฉาสรรพนาม ตัวอย่าง
ครั้นมะสอดมาถึงบ้านพะละคา เห็นมะอะนันนายบ้านกับมะทะยันตะโกงชนไก่อันอยู่ได้
ต้นไทรแทบคันสระริมทางเดิน มะสอดเข้าหยุดอยู่ พอพระสามเณรพุทธญาณผู้มีปัญญา
เดินมา มะอะนันนายบ้านเห็นจึงถามว่า เจ้าสามเณรจะไปไหน (ราชาธิราช : ๙๐)

๑๓. ก. เมื่อใด ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 ครั้นเวลาเช้าเย็น ได้ถวายบังคมกระทำสักการะบูชาพระบรมศพ พร้อมด้วยพระบวร
 ราชานูวงศ์ฝ่ายหน้าฝ่ายใน แลเสนาบดีผู้ใหญ่ผู้น้อยสนองพระเดชพระคุณเป็นนิจมิได้ขาด
 ต่อเมื่อใดท้าวพระยาประเทศราชบรรดาเป็นเมืองขึ้นซึ่งอยู่ระยะทางไกลมาถึง
 ถวายบังคมกระทำสักการะบูชาพระบรมศพพร้อมแล้ว จึงจะถวายพระเพลิง
 (จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ เล่ม ๑ : ๙๑)
- ข. เมื่อใด ทำหน้าที่เป็นปฤจฉาสรรพนาม ตัวอย่าง
 ครั้นอยู่มาพระยาน้อยจึงตรัสให้มั่งเทวะกับผู้มีชื่อสี่คน ให้ขึ้นไปสอดแนมดูให้รู้ว่า
 กองทัพเมืองพะโคจะยกลงมาเมื่อใด มั่งเทวะกับผู้มีชื่อสี่คนกราบถวายบังคมลา
 พระยาน้อยแล้วก็พากันขึ้นไปเมืองพะโค (ราชาธิราช : ๑๕๖)
๑๔. ก. เมื่อไร ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 แล้วทรงตรัสถึงท้าวพระกรุณาว่า ได้ทรงทราบก็เพราะบอกให้ขุนฤทธิธนไกรถือเข้ามาจึง
 ได้ทรงทราบความเป็นแน่ พระยาจันทบุรีก็อยู่กับที่นั่น เรือเขาขึ้นไปทำปลอกเสาทำหาง
 เสืออยู่ก็รู้ เขาพากันข้ามไปเมื่อไร ก็พากันนิ่งเฉยได้เสียหมด
 (จดหมายเหตุสมเด็จพระนเรศวรมหาราช : ๑๐๘)
- ข. เมื่อไร ทำหน้าที่เป็นปฤจฉาสรรพนาม ตัวอย่าง
 แล้วทรงตรัสถามว่า กำปั่นแก้วกลางสมุทรจะเข้าไปเมื่อไร เจ้าคุณหาบนกราบทูล
 ว่า พระยาสงขลาให้ร่อท้าวพระกรุณาอยู่จะให้บรรทุกเอาคร้วโทะเข้ามา
 (จดหมายเหตุสมเด็จพระนเรศวรมหาราช : ๑๔๐)
๑๕. ก. เท่าใด ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 อนึ่ง สิ่งมาแต่ก่อนให้กรมนายจ่ายข้าวสารให้พระยาพิพัฒน์โกษา ๆ ติดทำตะเภาแล้วอย่า
 จ่ายเลย ให้จ่ายข้าวสารให้พระยาพิทยโกษาเถิด ข้าวสารมากน้อยเท่าใด ตาม
 หมายแต่ก่อน (ประชุมหมายเหตุรับสั่ง ภาคที่ ๓ : ๑๕๘)
- ข. เท่าใด ทำหน้าที่เป็นปฤจฉาสรรพนาม ตัวอย่าง
 แลบอกด้วยมีพระราชโองการให้เจ้ากรมปลัดกรมนายเวรทำทางว่ารายชื่อตำบลบ้าน
 เล็กเล็กเดิมเล็กขึ้นซึ่งอยู่ ณ หัวเมืองปักชได้ไปยื่น ณ กรุงให้เสร็จสิ้นเชิง จะได้ว่ารู้จักจำนวน
 ว่า กรมไหนมากน้อยเท่าใด (จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ เล่มที่ ๒ : ๒๘)

๑๖. ก. เท่าไร ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
แล้วรับสั่งให้คุณพิพัฒน์เฝ้าที่เมืองสงขลาไปถวายกรมหลวงรักษัรณเรศ ครั้นคุณพิพัฒน์เฝ้าที่มา รับสั่งให้ท้าวพระกรุณา ให้เจ้าพระยามหาเสวยให้เข้าใจ ออกไปจะได้คิดรับรบสู้กับมัน จึงทรงตรัสว่า ดูแผนที่บ้านเมืองแล้วไม่น่ากลัวเอาเลย ถึงมันจะเข้ามาสักเท่าไร ก็ทำไม่ได้ (จดหมายเหตุสมเด็จพระนเรศวรมหาราช : ๖๔)
- ข. เท่าไร ทำหน้าที่เป็นปฏิเสธสรรพนาม ตัวอย่าง
แล้วทรงตรัสถามหมื่นจรงสรสิทธิ์ว่า ตามบ้านเมือง ๆ สงขลา ข้าวปลายังมีเหลืออยู่สักเท่าไร หมื่นจรงสรสิทธิ์กราบทูลว่า ข้าวที่ตามไร่่นากับข้าวที่บ้านแขวงเมืองสงขลาเหลือจากอ้ายแขกจุดเผา นั้นมีอยู่บ้าง พอรับพระราชทาน (จดหมายเหตุสมเด็จพระนเรศวรมหาราช : ๑๒๔)
๑๗. ก. ฉันใด ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
ราษฎรเคยทำมาหากินฉันใดมาแต่ก่อนในที่สดุดลละงู ก็ให้ทำตามเคยนั้นเถิด และที่ปลิศซึ่งรายามุดาละทิ้งเสียไปอยู่ ณ ที่เป็ไทรยนั้น จะทิ้งไว้ให้ว่างเปล่าอยู่มิได้ ถ้ารายามุดาไม่รักอยู่แล้ว ให้เจ้าพระยาไทรปรึกษาด้วยพระยาไทรคนเก่า จะให้ตนกุดูล้ำผู้บุตรเจ้าพระยาไทรลงไปตั้งรักษาปากน้ำปลิศต่อไป (จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ เล่มที่ ๒ : ๕)
- ข. ฉันใด ทำหน้าที่เป็นปฏิเสธสรรพนาม ตัวอย่าง
เจ้าพญาบดินทรเดชา ฯ ออกไปลำบากกรากกรำคิดราชการจะเอาเมืองเขมรคืนตั้งแต่ปีมะเส็ง เบญจศก ช้านานถึง ๑๕ ปี เจ้าพญาบดินทรเดชา ฯ ได้ทีแล้วก็เร่งรีบเข้าให้ถึงฝั่ง ให้เจ้าพญาบดินทรเดชา ฯ ตริตรองให้จงหนัก คิดต่อไปเสียให้ตลอดว่า ฉันใดเมืองเขมรจะเรียบร้อย (กระแสพระราชดำริเรื่องเมืองเขมร : ๑๕๗)
๑๘. ก. อย่างไร ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
ทรงตรัสถามว่า จะเอาเมืองไทรได้หรือไม่ได้ ท้าวพระกรุณากราบทูลว่า การข้างนอกยังหาเห็นว่าอย่างไรไม่ ขอรับพระราชทานออกไปถึง เห็นการเข้าแล้วความจึงจะเป็นแน่ (จดหมายเหตุสมเด็จพระนเรศวรมหาราช : ๖๔)
- ข. อย่างไร ทำหน้าที่เป็นปฏิเสธสรรพนาม ตัวอย่าง
ผู้คุมบอกความไปถึงเจ้าอังวะ ฯ ให้ส่งตัวลงต่อไปไว้ ณ ศาลาอุทุมเมืองใหม่ ให้ตีฆ้องป่าว ชาวเมืองก็ชวนกันมาถามจะตอบว่า คิดอย่างไร จึงทำดังนี้ (จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ เล่ม ๑ : ๑๑๗)

๑๙. ก. เพียงใด ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
อันตัวช้าน้อยนี้เป็นนกลน้อยก็ต้องเจียมตัว กลัวแต่ท่านจะล่อลวงอย่างเดียว แม้ข้าจะเข้า
ใกล้เคียงพูดเล่นเจรจา เป็นมิตรไมตรีด้วยตั้งถ้อยคำของท่านว่า **เห็นก็จะไม่ได้น่านช้ำ**
สักเพียงใด ประเดี๋ยวหนึ่งท่านก็จะกลับเข้าไปยังราชอุทยาน ตัวช้าน้อยอยู่ภายหลังก็จะ
ตั้งแต่รัญจวนจิตต์ คิดถึงท่านทุกคืนวันมิรู้วาย (นิทานแทรกในเรื่องนางนพมาศ : ๑๘๓)
- ข. เพียงใด ทำหน้าที่เป็นปฤจฉาสรรพนาม ตัวอย่าง
เจ้าอังวะออกมาถามพระสงฆ์ทั้งปวง ให้ชี้บอกดวงดาวราศีนักษัตรแลดาวพระเคราะห์
แล้วถามมหาหม่องต่อว่า **พระเคราะห์แก็ดวงนักษัตรฤกษ์วิเศษดารานในอากาศนั้น**
เดินสูงต่ำเพียงใด มหาหม่องต่อว่าจะไปดูหนังสือก่อน
(จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ เล่ม ๑ : ๑๑๒)
๒๐. ก. ทำไ้ม ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
ทรงตรัสกับเจ้าคุณหาบ่นว่า คิดพระทัยอยู่แต่แรกมาถึงแล้วว่า กองทัพกรุง ฯ ออกไปถึงนั้น
ก็คงรู้อยู่ด้วยกัน แต่คิดปิดความห้ามมันเสียไม่ให้บอกนั่นเอง ไม่พอที่จะทำกลเม็ดเปล่า ๆ
ไม่รู้ว่าจะมาปิดปกไปทำไ้มกับความอย่างนี้ (จดหมายเหตุสมเด็จพระนเรศวรมหาราช : ๑๐๐)
- ข. ทำไ้ม ทำหน้าที่เป็นปฤจฉาสรรพนาม ตัวอย่าง
ครั้นเวลารุ่งเช้า ยี่ก่ากองจัดแจงเอาสิ่งของขึ้นไปถวายพระเจ้าช้างเผือก ๆ เห็นยี่ก่ากอง
เอาสิ่งของมาถวายจึงตรัสถามยี่ก่ากองว่า **มาทำไ้ม** ยี่ก่ากองกราบทูลว่า ข้าพระพุทธ
เจ้าจะกราบทูลถวายบังคมลาพระองค์ไปเมืองทะเล (ราชาธิราช : ๑๐๘)

อนิยมสรรพนามและปฤจฉาสรรพนามที่มีรูปเดียวกันในสมัยรัชกาลที่ ๔-๕

อนิยมสรรพนามและปฤจฉาสรรพนามที่มีรูปเดียวกันในสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ มี
จำนวน ๑๗ รูป ได้แก่ ผู้ใด ใคร อะไร ประการใด สิ่งใด สิ่งไร กระไร ไหน ที่ไหน ที่ใด
เมื่อไร เท่าใด เท่าไร อย่างไร เพียงใด เพียงไร ทำไ้ม ตัวอย่าง

๑. ก. ผู้ใด ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
เจ้าแผ่นดินฝรั่งเศสกับเจ้าแผ่นดินสยามเปนไมตรีกัน พร้อมใจกันไปอภิเศกเธอให้เปน
เจ้าแผ่นดินเมืองเขมร ถ้าผู้ใดยังขึ้นเปนชนบดขัดขวาง ก็ชื่อว่าไม่นับถือเจ้าแผ่นดิน
ใหญ่ทั้งสองฝ่าย จึงค่อยช่วยกันคิดอ่านปราบปรามเสียให้จงได้
(พระราชหัตถเลขาในรัชกาลที่ ๔ : ๑๑๖)

๑. ผู้ใด ทำหน้าที่เป็นปฤจฉาสรรพนาม ตัวอย่าง
ภาคปลายนั้นก็มีคำถาม ๔ อย่างว่า พระพุทธปฏิมากรแก้วมณีพระองค์นี้ ผู้ได้รับ
รักษาปฏิบัติต่อ ๆ มา เป็นอย่างไร ๑ ว่าได้ตั้งอยู่ ณ ที่ไหนบ้างเป็นอย่างไร ๒ ว่าได้
ประดิษฐานอยู่ ณ ที่ไหนนานเท่าไรเป็นอย่างไร ๓ ว่าเพราะเหตุอันใดบ้างจึงออกจากที่นั้น
ไปอยู่ที่นั่น ออกจากที่นั่นไปอยู่ที่นี้เป็นอย่างไร ๔ (พระราชปจฉาในรัชกาลที่ ๔ : ๑๒๐)
๒. ก. ใคร ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
สมเด็จพระผู้มีพระภาคย์เป็นพระอรหันต์มาสัมพุทธที่เป็นนาถะของโลกพระองค์นั้น
บังเกิดในมัชฌิมประเทศ เป็นที่อยู่ของมนุษย์ชาวอริยกะทั้งปวง ในท่ามกลางแผ่นดิน
มณฑลอันนี้ พระองค์นั้นเป็นสยัมภู จะได้มีใครเป็นอาจารย์เป็นครูสั่งสอน ห้ามมิได้
(ประชุมพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๔ ภาค ๒ : ๑)
- ข. ใคร ทำหน้าที่เป็นปฤจฉาสรรพนาม ตัวอย่าง
แล้วดำรงสถามพระยาวุฒิการบตีว่า วัดไชยพุกษไครอยู่ พระยาวุฒิการกราบบังคม
ทูลว่าพระรัตนมุนี (จดหมายเหตุพระราชกิจรายวันในรัชกาลที่ ๕ : ๙๖)
๓. ก. อะไร ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
กับเข้าฝรั่งเขาก็จัดดี กับเข้าไทยก็บริบูรณ์ไม่ได้มีความอดอยากเลย อยากอะไร ได้ดัง
ใจ พอกินเข้าได้เสมอทุกวัน (ไกลบ้าน : ๘)
- ข. อะไร ทำหน้าที่เป็นปฤจฉาสรรพนาม ตัวอย่าง
อะไรเล่าบันดาลดลให้สัตว์เปนต่างๆ กันเช่นนี้ แต่น้องกับพี่มารดากับบุตรก็มีได้
เหมือนกันเป็นอันเดียว อันนี้ก็ควรแล้วที่จะสันนิษฐานได้เป็นหนึ่งในแนวว่าสัตว์ที่บังเกิดนี้แล
เพราะกรรมเป็นพืช ให้บังเกิดมาเป็นมันคง
(ประชุมพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๔ ภาค ๒ : ๑๐)
๔. ก. ประการใด ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
แล้วสั่งกำชับผู้ถือหนังสือเข้ามาว่าให้ระวังรักษาหนังสือให้ดี แล้วอย่าให้เนิ่นช้าอยู่ใน
กลางทาง ให้รีบเร่งเข้ามาให้ถึงโดยเร็ว จะพูดจาว่ากล่าวเป็นประการใด อย่าให้แตก
ร้างได้ (พระราชปจฉาในรัชกาลที่ ๔ : ๑๕๔)
- ข. ประการใด ทำหน้าที่เป็นปฤจฉาสรรพนาม ตัวอย่าง
และพระองค์จึงตรัสถามว่า ความไม่โลกไม่โกรธไม่หลงและไม่ฆ่าสัตว์ลักทรัพย์ ไม่เลมิด
ในภรรยาท่านและไม่พูดเท็จ เหล่านี้ดีฤาไม่ดี มีโทษฤาไม่มีโทษ นักปราชติเตียนฤา

นักปราชญ์สรรเสริญ ถือเข้าแล้วยอมเกื้อกูลและเป็นเหตุจะได้ความสุขฤไม่ ท่านจะเห็นเป็นประการใด (หนังสือแสดงกิจจานุกิจ : ๘๔)

๕. ก. สิ่งใด ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 นิพพาน แปลว่า ออกจากตัณหา ตัณหานั้นคือความอยากได้ ความปรารถนา วิญญาณดวงใจไม่มีความอยากได้ความปรารถนาเป็นวิญญาณบริสุทธิ์ ดุจอากาศ ไม่มีสิ่งใด เกี่ยวข้อง ติดค้างอยู่ได้ วิญญาณดวงนั้นแลเป็นนิพพาน
 พระราชาปุจฉา ในรัชกาลที่ ๕ : ๑๗๙)
- ข. สิ่งใด ทำหน้าที่เป็นปจฉาสรรพนาม ตัวอย่าง
 เวลาสาย แซกพวกตุรเกเป็นนายทหารลงมาหากัปตัน แล้วถามว่า ท่านมานี้จะประสงค์สิ่งใด กัปตันตอบว่า เรามาจะต้องการซื้อน้ำซื้อพืน นายทหารรับว่าได้ แล้วก็ไป สักครึ่งโมงมีเรือบรรทุกน้ำบรรทุกพืนลงมาส่งที่กำปั่น (ราชทูตไทยไปประเทศอังกฤษ : ๑๗๙)
๖. ก. สิ่งไร ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
เมื่อเห็นว่าสิ่งไรไม่ดี ก็จะต้องดีสิ่งนั้น ถึงกระนั้นการอันใดเป็นอย่างไรเป็นธรรมเนียมเป็นแบบแผนเคยมาแล้วก็ยอมให้เป็นไปตามเคย (พระราชาปุจฉาในรัชกาลที่ ๔ : ๑๓๕)
- ข. สิ่งไร ทำหน้าที่เป็นปจฉาสรรพนาม ตัวอย่าง
 บางทีผู้อายุมากทำถ่อมตัวแก่อายุน้อย พู่ว่าฉันว่าท่านก็มี ถ้าผู้พูดมียศสูงพูดแก่ผู้มียศต่ำว่าท่านว่าฉันเคารพตามอายุบ้าง ว่าเธอร่าข้าพเจ้าทำดั่งให้มียศเสมอบ้าง เขาเป็นประมาณนั้ไม่ได้ ถ้ามีผู้ถามว่า สิ่งไรเป็นประมาณ ก็จะต้องตอบว่า การที่เคยกันมานั้นเป็นประมาณ (พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๔ : ๑๒๔)
๗. ก. กระไร ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 บางคนว่าแก่งหลวงน่ากลัวกว่านี้ บางคนว่าแก่งนี้น่ากลัวกว่าแก่งหลวง เราไม่รู้ที่จะตัดสินว่ากระไร ด้วยเคยมาที่แก่งหลวงถึง ๓ หนก็จริงอยู่ แต่ไม่เคยข้ามแก่งทางเรือเลยสักคราวเดียว (เสด็จประพาสไทรโยค : ๕๗)
- ข. กระไร ทำหน้าที่เป็นปจฉาสรรพนาม ตัวอย่าง
 ข้อถามว่า นิพพานศัพท์แปลว่ากระไร อาตมภาพทราบว่าเป็น นิ ๑ วาน ๑ ครั้ง วิปริยายเอา ว เป็น พ แล้วทเวภาพเป็นสองลำเร้จรูปเป็นนิพพานะ แปลว่าธรรมเข้าไประงับสิ้นไม่เหลือหลง (พระราชาปุจฉาในรัชกาลที่ ๕ : ๑๗๙)

๘. ก. ไหน ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 คุกใส่คนโทษมีอยู่ ๑๔ คุก คนที่ติดคุกไม่ได้ใส่ตรวนจำจองเลย เป็นแต่ขังไว้ ไม่ให้ไป
ไหน ผู้คุมรักษาอดขัน ใช้ทำการอยู่ในนั้นไม่จ่ายให้ออกไปทำการข้างนอก
 (จดหมายเหตุราชทูตไทย : ๔๐)
- ข. ไหน ทำหน้าที่เป็นปรุจฉาสรรพนาม ตัวอย่าง
 ถ้าจะมีผู้ถามว่า ตำราพิพากษาความเป็นยุติธรรมแลอัยการนี้เกิดมาแต่ไหน
 ทำไมจึงเหมือนกันทุกบ้านทุกเมือง ผู้ที่ถือศาสนาต่าง ๆ กันเล่าความไปต่าง ๆ ต้องกัน
 บ้างไม่ต้องกันบ้าง (ประชุมพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๔ ภาค ๒ : ๑๓๐)
๙. ก. ที่ไหน ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 รถไฟทำที่หลังได้เลือกหนทาง ไม่ทำไต่ไปตามทางรถม้า เช่น รถไฟปากน้ำ แต่จะเอาไครย
 ทำไปตามข้างทางรถม้าอย่างรถไฟปากน้ำไม่ได้ เขาจึงเลือกตัดใหม่ตามแต่จะเหมาะ
ถ้าที่ไหน ดลิ่งพัง ก็ปิดขึ้นไปข้างบน ที่ไม่พังก็เลยปลงมาริมน้ำที่ลุดที่จะมาได้
 (ไกลบ้าน : ๑๔๔)
- ข. ที่ไหน ทำหน้าที่เป็นปรุจฉาสรรพนาม ตัวอย่าง
 จึงดำรัสถามพระยาสีหราชเดโชชัยว่า เรือแน่นกันเต็มทีฤฯ พระยาสีหราชกราบบังคมทูล
 ว่าแน่นกัน ดำรัสถามว่า นอนกันที่ไหน พระยาสีหราชกราบบังคมทูลว่าขึ้นนอนบนดาด
 ฟ้า (จดหมายเหตุพระราชกิจรายวันในรัชกาลที่ ๕ : ๙๘)
๑๐. ก. ที่ใด ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 ที่เรียกว่าฟ้าผ่าคือไฟนั้นต่ำลงมา ชาติไฟที่มีอยู่ในแผ่นดินทุกสิ่งก็ขึ้นรับไฟฟ้าลงมา คนจึง
 เห็นว่าฟ้าผ่าขึ้นจากแผ่นดินเพราะเหตุดังนี้ ก็ที่มีเสียงดังเพราะก้องแผ่นดิน ก็ที่ฟ้าผ่าไม่
 ทั่วไป เป็นช่อง เห็นว่า ทางแร่ดินที่ใด มาก ที่นั้นก็มักถูกไฟฟ้า เพราะแร่นั้นเกิดด้วย
 ฤทธิ์ไฟ มีธาตุไฟอยู่ในแร่มาก ไฟนั้นจึงได้ขึ้นรับไฟฟ้า (หนังสือแสดงกิจการอุทก : ๒๔)
- ข. ที่ใด ทำหน้าที่เป็นปรุจฉาสรรพนาม ตัวอย่าง
 ถ้ามีผู้ถามว่า ในกาลทุกวันจะให้บูชาหรือบวชตัวในที่ใด จะดีจะได้บุญมาก ๆ
 ถ้าจะถือลัทธิอย่างพระศรีสุนทรโวหารผู้ได้ทดลองธรรมตามนุษย์นั้นแล้ว เห็นจะใช้ไม่ได้
 เพราะพระโคตมะนั้นเป็นผู้ตั้งอยู่ในธรรมดา
 (ประชุมพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๔ ภาค ๒ : ๒๔)

๑๑. ก. เมื่อไร ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 คนเอาแว่นตาลนควันได้ แล้วใส่เข้า ดูเงาพระอาทิตย์ในกระจกฉายเงา พระอาทิตย์จับที่
 แว่นตาลนควันได้นั้น ก็ตกลงไปปรากฏในกระจก เห็นเป็นสองดวงสามดวงขึ้น ใครทำ
 อย่างนั้นหันหน้าให้ถูกทิศที่ จะเห็นเมื่อไร ก็เห็นเมื่อนั้น
 (ประชุมพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๔ ภาค ๒ : ๓๒๕)
- ข. เมื่อไร ทำหน้าที่เป็นพจน์สรรพนาม ตัวอย่าง
 จึงมีพระราชดำรัสถามพระยาสุริยวงษาว่า ขึ้นไปอยู่เมืองเชียงขวาง มีความสุขสบายฤ
 มีความเจ็บป่วยประการใด แลได้กลับมาแต่เมื่อไร พระยาสุริยวงษากราบบังคมทูล
 ว่ามิได้มีความป่วยเจ็บอันใดแลได้กลับมาแต่เดือนยี่ปีชาน
 (จดหมายเหตุพระราชกิจรายวันในรัชกาลที่ ๕ : ๖๙)
๑๒. ก. เท่าใด ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 ฝรั่งเศสเข้ามาบริหารจัดการเก็บภาษีอากร บังคับบัญชาตำรวจภูธร ตั้งศาลพิจารณาคความ
 ถ้าจะมีความอุทธรณ์ก็อุทธรณ์ไปปารีส แต่ผลประโยชน์ที่เก็บนั้น เก็บในชื่อของ
 เจ้ามอณาโค เมื่อเหลือจากจัดการปกครองเท่าใด เป็นของเจ้ามอณาโค เพราะฉะนั้น
 การปกครองไม่ผิดอะไรกันกับเมืองของฝรั่งเศส (ไกลบ้าน : ๑๘๘)
- ข. เท่าใด ทำหน้าที่เป็นพจน์สรรพนาม ตัวอย่าง
 ที่ให้ถือหนังสือเข้ามาทั้งนี้เพื่อจะรู้ว่า พระสงฆ์ในกรุงศรีอยุธยาจะมีสักเท่าใด
หนังสือพระไตรปิฎกมีอยู่เท่าใด ให้เอาไทยทานเข้าไปถวาย แล้วให้ทูลถามพระ
 สังฆราชดู (พระราชปุจฉาในรัชกาลที่ ๔ : ๑๕๓)
๑๓. ก. เท่าไร ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 แต่เห็นความเปรียบอยู่ประการหนึ่ง เหมือนบุคคลหุงทอง ๆ นั้นเป็นสังกระสีดีบุกเหล็ก
 ทองเหลืองทองแดง ปนอยู่ในทองคำนั้น จะเอามาใช้สร้อยทำอะไรก็ได้ ข้างที่รู้หุงทอง
 ก็คิดของที่ชั่วไปเสียหมด คงอยู่แต่เนื้อทองบริสุทธิ์ จะหุงไปอีกสักเท่าไร ก็ไม่ขาดเลย
 (หนังสือแสดงกิจจานุกิจ : ๘๘)
- ข. เท่าไร ทำหน้าที่เป็นพจน์สรรพนาม ตัวอย่าง
 ภาคปลายนั้นก็มีคำถาม ๔ อย่างว่า พระพุทธปฏิมากรแก้วมณีพระองค์นี้ ผู้ได้รับรักษา
 ปฏิบัติต่อ ๆ มาเป็นอย่างไร ๑ ว่าได้ตั้งอยู่ ณ ที่ไหนบ้างเป็นอย่างไร ๒ ว่าได้ประดิษฐาน
 อยู่ ณ ที่ไหน นานเท่าไร เป็นอย่างไร ๓ ว่าเพราะเหตุอันใดบ้างจึงออกจากที่นั้นไปอยู่
 ที่นั้น ออกจากที่นั้นไปอยู่ที่นี้เป็นอย่างไร ๔ (พระราชปุจฉาในรัชกาลที่ ๔ : ๑๒๐)

๑๔. ก. อย่างไร ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
แต่กฎหมายอย่างธรรมเนียมข้างอังกฤษนั้น เขาก็หาเข้าใจไม่ จึงได้เขียนเรื่องราวทั้งปวง
ตามเหตุอันผ่านไปหาหรือกล่าวยกอังกฤษ ว่าจะส่งขึ้นไปลอนดอน ขอให้เสนาบดีในลอนดอน
ตัดสิน ถ้าตัดสินมาอย่างไร จะยอมทำตามทุกประการ
(พระราชหัตถเลขาในรัชกาลที่ ๔ : ๘๘)
- ข. อย่างไร ทำหน้าที่เป็นปฏิเสธสรรพนาม ตัวอย่าง
แล้วรับสั่งกับกรมหมื่นประจักษ์ว่า ไฟฟ้านี้เป็นการดีจริง เกือบจะทรงสัพพัตได้เพราะเวลา
ที่ไม่มีไฟฟ้าจะพระราชทานสัญญาบัตรต้องเพ่งพระเนตร จึงจะเห็นตัวหนังสือได้ กรม
หมื่นประจักษ์กราบบังคมทูลว่า ไฟฟ้าจะจุดถวายในคืนวันที่ ๓ กันยายนนี้คืนเดียว จึง
รับสั่งถามว่า ขัดข้องอย่างไร (จดหมายเหตุพระราชกิจรายวันในรัชกาลที่ ๕ : ๒๙)
๑๕. ก. เพียงใด ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
ครั้นแม่ปรุงพันกำหนดอยู่ไฟแล้ว เราก็ไม่รู้พี่เลี้ยงนางนมที่จะหาให้เด็กได้ เด็กนั้น
น่ารักนี่กระไร ท่านย่าแลมารดาบิดาของมันรักใคร่เพียงใด ท่านก็ยอมทราบดังได้
กล่าวแล้ว (ความไม่พยายาบท : ๑๖๐)
- ข. เพียงใด ทำหน้าที่เป็นปฏิเสธสรรพนาม ตัวอย่าง
เมื่อเราขึ้นไป ได้ตรวจนาฬิกาไว้ทีเดียว ตั้งแต่ปากช่องล่างถึงปากช่องบนถึง ๓๐ นาที
จะได้ดูว่า ซากลับจะเร็วสักเพียงใด (โทรโยค : ๗๓)
๑๖. ก. เพียงไร ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
ข้าพเจ้าคล้ายว่ามีชีวิตใหม่ จะนั่งนอนยืนเดินก็รำถึงถึงแม่ปรุงรำไป เห็นหญิงใดแต่งกายมา
งดงาม ก็ทวนระลึกถึงแม่ปรุงว่าหล่อนนั้นแต่งตัวขึ้นกว่านั้นนี่กระไร ความเสนาหาอาลัย
เกิดลูกกลมขึ้นมากเพียงไร ข้าพเจ้ายังระงับไว้ มิแสดงกายผิดปกติ
(ความไม่พยายาบท : ๓๒)
- ข. เพียงไร ทำหน้าที่เป็นปฏิเสธสรรพนาม ตัวอย่าง
แล้วดำรัสถามต่อไปถึงเรื่องมรฎกพระยาราไชสวรรย์ว่า ภรรยามาร้องว่า กลัวโจรผู้ร้าย
จะปล้น การค้างอยู่เพียงไร กรมหมื่นศิริกราบทูลว่าพวกญาติของพระยาราไชทำ
เรื่องราวมาร้องต่อข้าพระพุทธเจ้าว่า ภรรยาพระยาราไชบังทรพยสิ่งของของพระยา
ราไชไว้ประมาณสามร้อยชั่งเศษ (จดหมายเหตุพระราชกิจรายวันในรัชกาลที่ ๕ : ๘๑)

๑๗. ก. ทำไม ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 หนึ่งเมื่อมาถึงตีนเขาวันนี้ พระยาเพชรบุรีกับพระยาไชฎีกมากอดรับอยู่ด้วย ครั้งนี้
 พระยาไชฎีกตายที่หนึ่งแล้ว ทำไมจึงมารับได้ ก็ไม่รู้ (เสด็จประพาสไทรโยค : ๙๐)
- ข. ทำไม ทำหน้าที่เป็นปฤจฉาสรรพนาม ตัวอย่าง
 “อ้อ นี่หล่อนชื่อแม่ประไพ ลูกคุณภักตร์ ออกจากวังมาอยู่บ้านนี้หรือ?”
 หล่อนยิ้มพลาถถามว่า ทำไมรู้.
 “คุณภักตร์บอกฉัน.” (ความไม่พยายาม : ๑๕๒)

อนิยมสรรพนามและปฤจฉาสรรพนามที่มีรูปเดียวกันในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘

อนิยมสรรพนามและปฤจฉาสรรพนามที่มีรูปเดียวกันในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ มี
 จำนวน ๑๓ รูป ได้แก่ ผู้ใด ใคร อะไร ประการใด กระไร ไหน ที่ไหน เมื่อไร เท่าใด อย่างไร
 ยังไง เพียงใด ทำไม ตัวอย่าง

๑. ก. ผู้ใด ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 ข้างฝ่ายพระราชโอรสธิดาทั้งปวง ก็รู้สึกกันมาแต่ยังทรงพระเยาว์จนเติบโตใหญ่ทุกพระองค์
 ว่า ในความรักลูกแล้ว จะหาผู้ใดที่รักยิ่งกว่าทูลกระหม่อม เห็นจะไม่มี
 (ความทรงจำสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ : ๔๔)
- ข. ผู้ใด ทำหน้าที่เป็นปฤจฉาสรรพนาม ตัวอย่าง
 “ถ้าท่านอยากทราบความจริง ข้าพเจ้าต้องขอให้ท่านบอกว่า ท่านสงสัยผู้ใด แลเพราะ
 เหตุใด” นายทองอินบอก
 จินนี่นึ่งไปครู่หนึ่ง แล้วจึงพูดว่า “ท่านต้องเข้าใจว่า การที่ข้าพเจ้าพูดไปนี้ต้องไม่แพร่
 หลายไปเป็นอันขาด” (นิทานทองอิน : ๓๙๕)
๒. ก. ใคร ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 ในระหว่างเดินทาง จิตใจของฉันค่อนข้างเป็นปรกติ ฉันไม่ได้นับชั่วโมงนับวันคอยเวลา
 ถึงบ้านด้วยใจจดใจจ่อ ซึ่งมักเป็นธรรมดาของผู้ที่จากบ้านมาไม่กี่เดือน อีกอย่างหนึ่งก็
ไม่มีใครในกรุงเทพฯ ฯ ที่ใจฉันจดจ่อถึงทุกชั่วโมงทุกวัน (ข้างหลังภาพ : ๑๕๒)
- ข. ใคร ทำหน้าที่เป็นปฤจฉาสรรพนาม ตัวอย่าง
 พอฉันไปถึงกรุงลอนดอนมีพวกหนังสือพิมพ์มาขอสนทนาด้วยหลายคน ทุกคนถามฉันว่า
 เรียนภาษาอังกฤษที่ไหน ฉันตอบว่าเรียนในบ้านเมืองของฉันเอง เขาพากันประหลาดใจ

ถามว่า ใครสอนให้ ฉันบอกว่าครูของฉันเป็นอังกฤษชื่อ มิสเตอร์ ฟรานซิส ยอช แปดเตอร์สัน (ความทรงจำสมเด็จพระยาตำราธิราช : ๒๘๒)

๓. ก. อะไร ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 เธอเคยคำนึงบ้างหรือเปล่าว่าความเคลื่อนไหวในทางสมองนั้น ก็เช่นเดียวกับทางร่างกายย่อมเคลื่อนไหวอยู่เสมอ นอกจากในเวลาหลับ. เป็นธรรมชาติของเราที่จะต้องคิดอะไรอย่างหนึ่งอยู่เสมอ เราไม่หยุดอยู่เฉย ๆ เลย ถ้าเราพยายามหยุดนิ่งอยู่เฉย ๆ เราก็รู้สึกเหมือนได้รับการทรมานอย่างหนัก." (ข้างหลังภาพ : ๗๖)
- ข. อะไร ทำหน้าที่เป็นพจน์สรรพนาม ตัวอย่าง
"ผ้าจ่านำบรรณา" หมายความว่าอะไร เพื่อจะทรงทราบบ้าง นี้กราบทูลถามแต่เรื่องชื่อส่วนการกระทำนั้นเข้าใจ (สาส์นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว : ๒๐)
๔. ก. ประการใด ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 เราอยู่ด้วยกันแต่ลำพังในกลางความสงบและภูมิฐานที่น่าจะเรียกร้องความรู้สึกรุนแรงแต่ปางหลังเมื่อ ๖ ปีก่อน ให้กลับคืนมาเสียเหลือเกิน แต่ประหลาดที่ ความรู้สึกของข้าพเจ้าไม่หันเหไปแต่ประการใด (ข้างหลังภาพ : ๑๘๘)
- ข. ประการใด ทำหน้าที่เป็นพจน์สรรพนาม ตัวอย่าง
 เรื่องแห่งพระแก้วมรกตจากวัดพระศรีรัตนศาสดารามไปพระราชวังบวรและพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวสมโภชพระแก้วที่พระที่นั่งอิศราวินิจฉัยนั้น เข้าใจว่าเป็นพระพุทธรูปยี่สิบห้า แต่แห่ขึ้นไปทำไม สมโภชทำไม มีดบาดด้าน แห่ขึ้นไปไว้แล้วเป็น ๑๖ วันจึงมีการฉลอง อยากทราบว่า เรื่องนี้ฝ่าพระบาททรงพระดำริประการใดบ้าง (สาส์นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว : ๑๑๒)
๕. ก. กระไร ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 อ่านหนังสือพิมพ์พบเขาว่าด้วย "หนังสือของคนตาย" หมายความว่าสำหรับคนอียิปต์ตอบคำซักของโกลิถัสซึ่งเฝ้าประตูล้อมรอบ ไม่ได้จับใจในข้อนั้น แต่จับใจในข้อกล่าวถึง สวรรค์ของชาติต่าง ๆ อันได้กราบทูลมาว่ากระไร ก็ลืมแล้ว เพราะนานแล้ว แต่ได้ตรัสถึงสวรรค์ของชาติต่าง ๆ ไม่เหมือนกันนั้นแน่นอน (สาส์นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว : ๖๔)
- ข. กระไร ทำหน้าที่เป็นพจน์สรรพนาม ตัวอย่าง
 ข้าพเจ้าจึงถามขึ้นว่า "พวกโปลิศเขาว่ากระไรกันบ้าง"

นายทองอินตอบว่า “ฉันสับสนแล้วได้ความว่า คุณฝรั่งเจ้ากรมท่านไม่เห็นมีเหตุสำคัญพอที่ท่านจะใช้สมองของท่าน อีกประการหนึ่งเวลานี้ท่านกำลังมีธุระมาก”

(นิทานทองอิน : ๒๙๙)

๖. ก. ไหน ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
เมื่อเป็นพระเจ้าลูกเธอ จะไปไหน มีแต่คนอุ้มชูดูแล ฟังห้ามมิให้ชุกชนจนเบื่อหู แต่พอเปลี่ยนเป็นพระเจ้าน้องยาเธอ ถึงไม่มีใครดูหมิ่น ก็ไม่มีใครเอาใจใส่เอื้อเฟื้อเหมือนแต่ก่อน (ความทรงจำสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ : ๒๓๖)
- ข. ไหน ทำหน้าที่เป็นปฏิเสธสรรพนาม ตัวอย่าง
ทองอิน "เจ้าหมันมันได้หนังสือมาจากไหน"
พันโชติ "มันบอกว่ามันนอนอยู่ แต่ยังไม่หลับ เสียงดังกรอกแกรกที่หลังคา แล้วหนังสือนี้ก็ตกลงมาข้างที่นอนขอรับ" (นิทานทองอิน : ๓๐๗)
๗. ก. ที่ไหน ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
ที่แปลกก็คือผ้าจากบาลีเขาเอาด้ายย้อมเป็นลายก่อนแล้วจึงทอ ดูจะทำยากมาก เอาด้ายมามัดเป็นรูปผืนผ้า ถ้าที่ไหนต้องการให้เป็นขาว ก็เอาผ้าหรือด้ายมัดไว้เป็นปม ๆ แล้วเอาลงย้อม ที่อยู่ในปมไม่ติดสีคงเป็นขาว (พระราชหัตถเลขาในรัชกาลที่ ๗ : ๑๔๔)
- ข. ที่ไหน ทำหน้าที่เป็นปฏิเสธสรรพนาม ตัวอย่าง
ทูลกระหม่อมตรัสฟ้องคุณป้าเพียงว่าฉันเหลวไหลใช้สอยไม่ได้เรื่อง คุณป้าเพียงเตรียมจะลงโทษ เรียกคุณเถ้าแก่ที่ได้ไปกับฉันมาถามว่า ฉันไปเที่ยวแหวะเวียนเสียที่ไหน (ความทรงจำสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ : ๒๔)
๘. ก. เมื่อไร ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
ครั้งเมื่อฉันไปยุโรปใน พ.ศ. ๒๔๗๓ ตั้งใจว่าจะไปพบครูแปดเตอร์สันให้จงได้ ทราบว่าเวลานั้นอายุได้ถึง ๘๕ ปี และยังอยู่ที่เมืองคลอยสเตอร์เหมือนบอกมาแต่ก่อน หมายถึงว่าไปพบครูเมื่อไร จะชวนถ่ายรูปฉายาลักษณะด้วยกัน เหมือนเช่นเคยถ่ายเมื่อยังเป็นเด็ก เอามาให้ลูกหลานดู (ความทรงจำสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ : ๒๘๒)
- ข. เมื่อไร ทำหน้าที่เป็นปฏิเสธสรรพนาม ตัวอย่าง
ถึงเวลานัดประสมแต่งกายเสร็จแล้วเข้าไปห้องนั่งเล่นของเจ้าคุณ พบท่านนั่งสบายอยู่คนเดียว “พ่อประสมจะไปไหน?” ท่านถาม

“คุณมยุรีบัญชาให้ผมเป็นผู้นำทางไปบ้านหลวงประเสริฐ” ประสมตอบอย่างนอบน้อม
 “เมื่อไรกัน?”

“คุณมยุรีบอกว่า จะออกจากบ้านทุ่งมลิบนานาที่ขอรับ” (ศัตรูของเจ้าหล่อน : ๑๔๘)

๙. ก. เท้าโต ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 ตามที่พระยาโบราณราชธานินทร์พระศรีสรรเพชญ์และแนวเพดานพระวิหารหลวงในวัดนั้น
 ถวาย ก็เพราะพระราชพงศาวดารว่าสูงแปดวา อันหนังสือซึ่งแต่งที่หลังนั้นชื่อยาก อนึ่ง
 คนทั้งหลายโดยมากก็เข้าใจคำ “อัฐสุรัส” กันว่าเป็นพระพุทธรูปยืน **จะสูงสักเท้าโต** ก็
 ช่าง (สารนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ : ๑๔๔)
- ข. เท้าโต ทำหน้าที่เป็นปฤจฉาสรรพนาม ตัวอย่าง
 “เพราะฉันหวาดกลัวความเย็นของเธอ นอกจากนั้นฝีมือของฉันยังไม่ดีพอที่จะรอด.”
 “**นานเท้าโตแล้วที่คุณหญิงฝึกฝนมา.**”
 “หลายปีมาแล้วหรืออย่างน้อยตั้ง ๕-๖ ปีมาแล้ว.” (ข้างหลังภาพ : ๗๖)
๑๐. ก. อย่างไร ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 เวลานั้นพระยาจันทราทิตยถึงอนิจกรรมแล้ว จมื่นอินทรประพาสจะเอาคุณตาไปถวาย
 ตัวทำราชการให้มีศศัคคีในวังหน้า คุณตาไม่ยอมไป บอกว่า “**ไม่ขอเป็นข้าสองเจ้า**”
ถึงจะเป็นอย่างไร ก็จะอยู่เป็นข้าแต่ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระองค์เดียว (ความทรงจำสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ : ๕)
- ข. อย่างไร ทำหน้าที่เป็นปฤจฉาสรรพนาม ตัวอย่าง
 ไปถามพวกนายทหารมหาดเล็กว่า **ทำอย่างไร** เกือกจึงจะตั้ง เขาแนะนำให้เอาน้ำมัน
 มะพร้าวหยอดที่พื้นเกือกก็จ้มาพยายามทำ มีเสียงดัง “อืด อืด” ก็ชอบใจ
 (ความทรงจำสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ : ๒๗๔)
๑๑. ก. ยังไง ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 พอนายทองอินเดินออกมาจากแขกนิกก็ ข้าพเจ้าจึงถามเป็นที่ล้อ ๆ ว่า “พ่อทองอิน วันนี้
 วันดีคืนดีแกมาถึงสนามม้าได้เที่ยวหรือ”
 “นายทองอินหัวเราะแล้วตอบว่า “**ยังงั้นซิ คนอื่นเขามาเล่นกันได้ยังไง** **ฉันก็มาได้บ้าง**
เหมือนกันแหละ คนอื่นอยากได้เงิน ฉันก็อยากได้เงินเหมือนกันแหละ”
 (นิทานทองอิน : ๔๐๓)

- ข. ยังไง ทำหน้าที่เป็นปฏจฉาสรรพนาม ตัวอย่าง
 นายทองอินตอบว่า "ความที่แกเล่านั้นก็ดูพ้องกับที่ฉันคิดไว้ได้"
 "แกคิดไว้ว่ายังไง?"
 "ฉันคิดน่าหรือ คือ นายสวัสดิ์ไม่ได้ฆ่าพ่อ เพราะในการฆ่าพ่อไม่เห็นมีประโยชน์อะไร
 ตามพินัยกรรมของพ่อ นายสวัสดิ์ก็เป็นผู้รับมรดกอยู่แล้ว" (นิทานทองอิน : ๓๖๗)

๑๒. ก. เพียงใด ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 ถึงแม้ว่าจะคิดจัดการฝึกหัดทหารให้ถูกต้องตามแบบที่โลกนิยมกันว่าดีแล้วสัก
เพียงใดก็ตาม ถ้าคนไทยเรายังมีความรังเกียจในการเป็นทหารอยู่แล้วก็คงจะจัดให้
 กองทัพจำเริญรุ่งเรื่องขึ้นโดยรวดเร็วมิได้ (เสือป่า : ๒๘)

- ข. เพียงใด ทำหน้าที่เป็นปฏจฉาสรรพนาม ตัวอย่าง
 ข้าพเจ้าได้เขียนลงด้วยความตั้งใจที่จะเขียนทีเดียว คือข้าพเจ้าตั้งใจจะกล่าวว่า เราดู
 เหมือนจะได้รับความนับถือของชาวยุโรป แต่เราจะได้พิจารณาต่อไปให้ละเอียดว่า
ความนับถือนั้นมีอยู่เพียงใด (โคลนติดล้อ : ๗๖)

๑๓. ก. ทำไม ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 จริงอยู่ข้าพเจ้าได้เคยเห็นนายทองอินทำอะไรประหลาด ๆ หลายครั้งแล้ว แต่ ครั้งนี้
 ข้าพเจ้าตรงไม่ออกเลยว่า ทำไมนายทองอินจึงไปบอกพันโชติ ว่าข้าพเจ้าเป็น
 หมอปีศาจ (นิทานทองอิน : ๓๑๑)

- ข. ทำไม ทำหน้าที่เป็นปฏจฉาสรรพนาม ตัวอย่าง
 ข้าถามว่า "เจ้านี้มาทำไม"
 เจ้าคนนั้น "ผมได้ยินว่าท่านต้องการความคิดซึ่งจะช่วยให้ท่านได้ทำการเป็น
 คุณประโยชน์แก่โลกมนุษย์ทั่วไป" (จดหมายจางวางหรั้า : ๑๒๐)

อนิยมสรรพนามและปฏจฉาสรรพนามที่มีรูปเดียวกันในสมัยปัจจุบัน

อนิยมสรรพนามและปฏจฉาสรรพนามที่มีรูปเดียวกันในสมัยปัจจุบันมีจำนวน
 ๒๕ รูป ได้แก่ ผู้ใด ใคร เมื่อใด เมื่อไร เมื่อไหร่ อะไร สิ่งใด ประการใด กระไร เท่าใด เท่าไร
 เท่าไหร่ อย่างไร ยังไง ไง ไหน ที่ไหน ที่ใด เพียงใด เพียงไร เพียงไหน แค่นั้น เช่นใด เช่นไร
 ทำไม ตัวอย่าง

๑. ก. ผู้ใด ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 ขณะนี้รัฐบาลได้ตรวจสอบอยู่ตลอดเวลาและได้รับรายงานจากกรมประชาสัมพันธ์ซึ่งดูแลเรื่องนี้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม ถ้าผู้ใดยังไม่ได้รับความช่วยเหลือ ควรจะติดต่อกับกรมประชาสัมพันธ์โดยตรง (ฐานข้อมูล NECTEC)
- ข. ผู้ใด ทำหน้าที่เป็นปฏิเสธสรรพนาม ตัวอย่าง
 ที่ประชุมมีมติให้การเจรจาครั้งนี้ดำเนินต่อไปอีก ๓ วัน เพื่อคณะกรรมการจะได้กำหนดตัวสมาชิกและตัดสินได้ว่า ผู้ใดจะเหมาะสมสำหรับเป็นตัวแทนการประชุมครั้งนี้ (ฐานข้อมูลภาควิชาภาษาศาสตร์)
๒. ก. ใคร ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 ตอนที่เขาวงกตอยู่นั้นไม่มีพระ เณร หรือเด็กวัดกินกับข้าวที่สับหรือไขใส่บาตรมา ไม่ว่าจะ เป็นต้ม แกง หรือผัดอะไรก็ตาม แม้แต่ไขทอดก็ยังไม่มีการยอมกิน เขาเองก็ไม่เคยกิน (คำพิพากษา : ๑๑๒)
- ข. ใคร ทำหน้าที่เป็นปฏิเสธสรรพนาม ตัวอย่าง
 “คุณหมอเรียนรู้เรื่องข้างจากใคร”
 “คนที่จะสอนความรู้เรื่องข้างได้ดีที่สุดคือความถนัด ความถนัดที่เป็นครูคนแรกของผมชื่อนางหรือแก่นาง สอนผมทุกเรื่อง ผมเรียนรู้จากแก ๑๐ ปี” (ฐานข้อมูล NECTEC)
๓. ก. เมื่อใด ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 เขากล่าวก่อนเสียชีวิตเพียงสิบวันว่า เมื่อใดที่รัฐบาลชุดทุนนิยมยังอยู่ เราไม่มีทาง จะได้อยู่ดีกินดี ถ้าอำนาจรัฐไม่ได้อยู่ในมือเรา เราก็ยังจะต้องเป็นอยู่อย่างนี้ต่อไปชั่วลูกชั่วหลาน (ฐานข้อมูลภาควิชาภาษาศาสตร์)
- ข. เมื่อใด ทำหน้าที่เป็นปฏิเสธสรรพนาม ตัวอย่าง
 ทราบมาเลา ๆ ว่า กระจกส่องหน้าในยุคแรก ๆ ทำด้วยโลหะ แต่อยากทราบว่า จุดเริ่มต้นของกระจกส่องหน้าที่ทำด้วยแก้วเริ่มขึ้นเมื่อใด
 (๑๐๘ ของคำถาม เล่ม ๑ : ๑๒๔)
๔. ก. เมื่อไร ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 ถึง พ.ศ.๒๕๑๖ เรามีแผนที่การเมืองชุดเดียวคือแผนที่การเมืองของรัฐระบบราชการ เมื่อกางแผนที่นี้ออกมาเมื่อไร ก็พบว่ามิแต่อำนาจของระบบราชการเต็มไปหมด การเมืองหนีไม่พ้นไปจากเงื้อมมือของราชการไปได้ (ฐานข้อมูลภาควิชาภาษาศาสตร์)

๒. เมื่อไร ทำหน้าที่เป็นปฏัจฉาสรพนาม ตัวอย่าง
 ทุกวันนี้พึ่งโมตาลาเดิน ๓ ขา เป็นปัญหาต่อข้างซึ่งเป็นสัตว์ใหญ่ ขาทั้ง ๓ อาจจะไม่
 สามารถรับน้ำหนักได้ สำหรับบาดแผลผ่าตัดนั้นแห่งสนิทเกือบจะหายเป็นปกติดีแล้ว
 ตอนนี้อยู่กับการตัดสินใจของคณะสัตวแพทย์และมูลนิธิฯที่เยี่ยมจะพิจารณาว่า
 จะใส่ขาเทียมได้เมื่อไร (ฐานข้อมูลภาควิชาภาษาสัตวศาสตร์)
๕. ก. เมื่อไหร่ ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรพนาม ตัวอย่าง
 นครชนิดนี้จะมีชื่อของ เอียน โรบี้ ฉลามหนุ่มวัย ๑๗ ของประเทศเจ้าภาพรวมอยู่ด้วย
 มองจากภายนอกแล้ว เขาก็เหมือนกับเด็กหนุ่มท่าทางขรึม ๆ คนหนึ่ง แต่ถ้าลงสระ
 เมื่อไหร่ โรบี้จะกลายเป็นตัวอันตรายทันที (ฐานข้อมูลภาควิชาภาษาสัตวศาสตร์)
- ข. เมื่อไหร่ ทำหน้าที่เป็นปฏัจฉาสรพนาม ตัวอย่าง
 คนไทยเริ่มจัดงานวันเกิดกันมาตั้งแต่เมื่อไหร่ จริง ๆ แล้วคนไทยไม่ค่อยให้ความสำคัญ
 สำคัญกับวันเกิดเหมือนอย่างฝรั่งไม่ใช่หรือ (๑๐๘ ของคำถาม เล่ม ๒ : ๖๖)
๖. ก. เท้าใด ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรพนาม ตัวอย่าง
 เหล่านักกีฬาเห็นพ้องกันว่าจิตวิทยาอาจจะมีสำคัญมากกว่าชุดว่ายน้ำ แม้ว่าจะสรรพคุณ
 ของชุดว่ายน้ำจะวิเศษสักเท่าใด ก็ถือว่าไร้ประโยชน์ ถ้านักกีฬาไม่คุ้นเคย ไม่มี
 ความสุขกับการสวมชุดว่ายน้ำชุดนั้น (๑๐๘ ของคำถาม เล่ม ๑ : ๗๑)
- ข. เท้าใด ทำหน้าที่เป็นปฏัจฉาสรพนาม ตัวอย่าง
 อยากทราบวิธีกำจัดสารพิษตกค้างในผักผลไม้ที่ซื้อมาจากตลาด เคยได้ยินมาว่าให้แช่
 ในน้ำส้มสายชู จริงหรือเปล่าครับ ถ้าจริง ปริมาณที่เหมาะสมควรจะเป็นเท่าใด
 (๑๐๘ ของคำถาม เล่ม ๑ : ๒๐๑)
๗. ก. เท้าไร ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรพนาม ตัวอย่าง
 ไก่ดำไม่เหมือนไก่ธรรมดา ใช้ชีวิตคล้ายนก นิสัยดุร้าย ไก่ดำพันธุ์ดั้งเดิมอยู่แถบเหนือ
 ของมองโกเลียในประเทศจีน กินเกษตรดอกไม้แมลงต่าง ๆ และยอดอ่อนของต้นไม้ใบ
 หญ้าบนภูเขาเป็นอาหาร ชอบอยู่ในถิ่นที่อากาศหนาวเย็น ว่ากันว่า ยิ่งอากาศหนาว
 เย็นเท่าไร สีเนื้อและผิวของไก่ดำจะดำยิ่งขึ้น (๑๐๘ ของคำถาม เล่ม ๑ : ๘)
- ข. เท้าไร ทำหน้าที่เป็นปฏัจฉาสรพนาม ตัวอย่าง
 ประชาชนกลุ่มใหญ่เห็นว่าไม่ควรขยายทางเท้าเพื่อเพิ่มพื้นที่ขายของ เพราะจะทำให้การ

จรรยาซึ่งคับคั่งอยู่แล้วยิ่งคับคั่งกันใหญ่ นอกจากนี้ก็เรียกร้องให้เปิดเผยบัญชีผู้เช่าพื้นที่
ทำการค้าว่า ค่าเช่าที่เทศบาลเก็บเป็นเท่าไรกันแน่
(ยุคสมัยไม่เชื่ออย่าลบหลู่ : ๘๐)

๘. ก. เท่าไร ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
อาชีพที่มาแรงอีกแขนงคือ "มือปืนรับจ้าง" ซึ่งคาดว่าจะมีคิวงานชุกเหมือนกัน ปีแห่ง
การเลือกตั้งยังไม่คุดเคียดสักเท่าไร มือปืนรับจ้างก็ลงมือไปหลายงานแล้ว ทั้งงาน
เก็บนักการเมืองระดับประเทศและนักการเมืองระดับท้องถิ่น
(ฐานข้อมูลภาควิชาภาษาศาสตร์)
- ข. เท่าไร ทำหน้าที่เป็นปฏิเสธสรรพนาม ตัวอย่าง
ลุงมะแก้งจะทำหน้าที่พิธีกรรมผู้ที่มาตอบปัญหานี้ว่า ธรรมที่แต่ละคนเรียนมามาก
น้อยเท่าไร คนตอบก็จะคุยเรื่องต่าง ๆ นานา เช่น เรียนตำรามามากขนาดเด็กหนุ่ม
อายุ ๑๖ ปีสองคนแบกไม้ไผ่นั่นแหละ (ฐานข้อมูลภาควิชาภาษาศาสตร์)
๙. ก. อะไร ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
ตาของมันเป็นไข้กำเลือดดูไปมารอบ ๆ เหมือนตาคนหรือตาสัตว์อื่น ๆ ไม่ได้ ดังนั้นหาก
ต้องการจะดูอะไร นักชนิดนี้จึงต้องหันหน้าตรงไปด้วย จึงจะมองเห็น
(๑๐๘ ของคำถาม เล่ม ๑ : ๖๖)
- ข. อะไร ทำหน้าที่เป็นปฏิเสธสรรพนาม ตัวอย่าง
หูลามทำมาจากอะไรครับ เด็กที่บ้านฝากถาม ผมรู้มาเลา ๆ ว่าทำมาจากครีบของ
ปลาลามแต่ไม่แน่ใจ (๑๐๘ ของคำถาม เล่ม ๑ : ๑๓)
๑๐. ก. ประการใด ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
เงาะพันธุ์โรงเรียนในขณะนั้นยังมิได้แพร่หลายประการใด เนื่องจากการส่งเสริม
ทางการเกษตรยังไม่ดีพอ ในปี พ.ศ.๒๔๘๙ - ๒๔๙๘ มีบุคคลตองกิ่งไปขยายพันธุ์
เพียง ๓ - ๔ รายเท่านั้น (๑๐๘ ของคำถาม เล่ม ๒ : ๑๘๖)
- ข. ประการใด ทำหน้าที่เป็นปฏิเสธสรรพนาม ตัวอย่าง
สังเกตว่าภาพโฆษณาขายนาฬิกา มักจะใช้เวลา ๑๐.๑๐ น. เหมือนกันหมดทุกยี่ห้อ คิด
ว่าเวลา ๑๐.๑๐ น. เป็นช่วงเร่งรีบหรือเป็นชั่วโมงทองของวัน ธุรกิจและการติดต่อต่าง ๆ
จะสั้นไหลหรือยุ่งเหยิงที่สุด จึงนำฤกษ์ดีนี้มาใช้และถือเป็นธรรมเนียมตาม ๆ กันมา
เรื่องนี้ถูกผิดประการใด (๑๐๘ ของคำถาม เล่ม ๒ : ๑๔๗)

๑๑. ก. สิ่งใด ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
เวลาของโรงเรียน....เทอมต้นผ่านพ้นเริ่มเข้ากลางเทอม งานในหน้าที่ไม่มีสิ่งใด
บกพร่องเสียหาย (คำพิพากษา : ๑๐๘)
- ข. สิ่งใด ทำหน้าที่เป็นพหูพจน์สรรพนาม ตัวอย่าง
ผู้สัมภาษณ์ : สมัยก่อนกับสมัยนี้สิ่งใดเปลี่ยนแปลงไปบ้างระหว่างข้างกับความ
ผู้ให้สัมภาษณ์ : เมื่อก่อนกว่าจะเลือกคนมาทำหน้าที่ความรู้อ้าง ต้องเลือกแล้วเลือก
อีก ดุริสสัยใจคอ แล้วให้มาเป็นคนคร่ำก่อน หลังจากนั้นจึงเลื่อน
เป็นกรรมกร เป็นความยุติธรรม แล้วถึงดูว่าจะเป็นความยุติธรรมได้ไหม
แต่ทุกวันนี้ใครจะมาเป็นก็ได้ ก็เลยเกิดปัญหาความรู้อ้างข้าง ข้าง
ฆ่าความ (ฐานข้อมูล NECTEC)
๑๒. ก. ภาวะใด ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
“ถามเอ็งหน่อยเออะ พัก” แวดตาของลุงไข่กลับจริงจิ่งขึ้นมา
“ถ้าไม่มีสัปเหร่ออย่างข้า คนตายในตำบลนี้ เขาจะทำยังไงกัน”
พักหัวเราะในลำคอ ส่ายหน้า ไม่ได้ตอบว่าภาวะใด (คำพิพากษา : ๑๔๘)
- ข. ภาวะใด ทำหน้าที่เป็นพหูพจน์สรรพนาม ตัวอย่าง
คำว่า “คว่ำบาตร” ความหมายว่าภาวะใด
วิทยากร เชียงกูร อธิบายคำว่า การคว่ำบาตร ไว้ในพจนานุกรมศัพท์เศรษฐศาสตร์
การเมืองดังนี้... (๑๐๘ ของคำถาม เล่ม ๒ : ๑๓๑)
๑๓. ก. อย่างไร ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
บรรยากาศของประชาธิปไตยเคยเป็นอย่างไรในสมัยเผด็จการทหาร ในปัจจุบัน
ก็ยังเป็นเหมือนเดิมทุกอย่าง คนไทยจำนวนมากเห็นแล้วว่า เลือกตั้งอย่างเดียวไม่
เพียงพอที่จะทำให้สังคมหรือองค์กรใดเป็นประชาธิปไตยขึ้นมาได้
(ยุคสมัยไม่เชื่ออย่าลบหลู่ : ๑๑๖)
- ข. อย่างไร ทำหน้าที่เป็นพหูพจน์สรรพนาม ตัวอย่าง
ผลไม้กับผักต่างกันอย่างไรในแง่ของการจัดประเภท เช่น แดงกว่าเป็นผัก มะม่วง
เป็นผลไม้ ซ่อนกำลังตกเถียงอย่างมากในกลุ่มนักชิมอย่างผม
(๑๐๘ ของคำถาม เล่ม ๑ : ๕๑)

๑๔. ก. ยังไง ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 "แม่ไม่ชอบเลย เพียวว่าใครต่อใคร มองเขาในแง่ร้าย ระวังตัวเองไว้เสียก่อนเถอะ ยังไม่รู้ ลูกผีลูกคนเลย บุญรอดถึงมันจะเป็นยังงี้ มันก็เป็นคนดีอยู่หรอกนะ เรื่องรสนิยมนี้ ช่วยไม่ได้จริง ๆ (ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด : ๔๔)
- ข. ยังไง ทำหน้าที่เป็นปฏิเสธสรรพนาม ตัวอย่าง
 "เอ็งจะทำยังงี้กับเขาต่อไปละ" ลุงไซ่สูบยาแดงวาบ
 "ก็ต้องเลี้ยงกันไป จนกว่าจะตายไปข้างหนึ่ง" พักพูดแล้วหัวเราะ (คำพิพากษา : ๑๕๒)
๑๕. ก. ไง ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 "มันถามถึงเธอบ่อย ๆ ว่าทำงานอะไร อยู่ที่ไหน พอครูบอกว่ายู่ที่ร้านรสทิพย์ มันก็แะ ไปกินที่นั่นทุกเที่ยงเลย บางเย็นก็ไป บุญรอดละ ไม่เห็นว่ไง ไฉนมันรายนะ บุญรอด" (ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด : ๔๔)
- ข. ไง ทำหน้าที่เป็นปฏิเสธสรรพนาม ตัวอย่าง
 "งั้นที่ไฉน่อยมันเล่าก็จริงนะซี" บุญสินมองหน้าพี่สาว
 "มันเล่าว่าไงละ"
 "มันเล่าว่าพี่ไปนอนกับไอ้บ๊อบที่กรุงเทพฯ ๗ มา เมื่อกี้ไอ้บ๊อบมันมาส่งพี่รอดถึงหน้าร้าน" (ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด : ๙๖)
๑๖. ก. ไไหน ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 ถ้าเป็นไปได้เอามั่งไปด้วย อย่าลืมของใช้ส่วนตัว อาหาร ยา เลื่อยตัด หมวก เวลานอนห้าม เปิดหน้าต่าง ห้ามไปไหนคนเดียว อย่าไว้วงใจใคร อย่าหวังพึ่งพาทหาร ตำรวจ หรือ แม้กระทั่งพลเรือนอาสา (ฐานข้อมูลภาควิชาภาษาศาสตร์)
- ข. ไไหน ทำหน้าที่เป็นปฏิเสธสรรพนาม ตัวอย่าง
 "นางสมทรงเขาไปไหนละ หายไปตั้งนานแล้วนี่" แกมวนยาจุดสูบ
 "กลับบ้านไปแล้ว ช่างมันเถอะ" พักรินเหล้าขึ้นดื่มบ้าง "อยู่เดี๋ยวกี่วันว้าย" (คำพิพากษา : ๑๕๒)
๑๗. ก. ที่ไหน ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง
 คุณนายมาโวยวายว่าจินต์พาลูกเขาไปเสียหาย ลูกท่านท่านไม่เคยปล่อยห่างอก ไม่เคย ไปนอนค้างอ้างแรมที่ไหน ขนาดไปเรียนกรุงเทพฯ ๗ ยังไม่ได้ไป ต้องเรียนอยู่ที่นี้ นี่ก็หายไปถึงอาทิตย์แล้ว" (ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด : ๓๖)

๒. ที่ไหน ทำหน้าที่เป็นปฏจฉายรพนาม ตัวอย่าง
 “ถ้าน้ำมากอย่างปีก่อนโน้น เราต้องขนไ้พวกนี้หนี” น้อยที่บรรดาไ้คนที่เลี้ยงไว้เพื่อ
 การพั้นขันต่อ “เอาไปไว้ที่ไหนดีวะ” เขาหันไปทางอ้วน
 “โคกมะขามโคนมะพร้าวไง” (เหยื่อ : ๓๔)
๑๘. ก. ที่ใด ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรพนาม ตัวอย่าง
 หัวใจสำคัญองงานอยู่ที่ภาพผีพระหัตถ์ชุดใหม่ที่อัญเชิญมาแสดง เป็นภาพจิตรกรรม
 ผีพระหัตถ์และภาพถ่ายผีพระหัตถ์ที่ยังไม่เคยจัดแสดงที่ใดมาก่อน
 (ฐานข้อมูลภาควิชาภาษาศาสตร์)
- ข. ที่ใด ทำหน้าที่เป็นปฏจฉายรพนาม ตัวอย่าง
 ผมได้สนทนากับหลวงพ่เรื่องการจัดตั้งสมาคมชาวกาญจนบุรี และได้ถามหลวงพ่
 เกี่ยวกับดอนเจดีย์ว่า แท้จริงอยู่ที่ใด หลวงพ่บอกว่า มีบ่อไว้ในพงศาวดารมอญซึ่ง
 เป็นโบราณเก่าของวัดหลายวัด เช่น วัดโมกกะเนียง เป็นต้น (ฐานข้อมูล NECTEC)
๑๙. ก. เพียงใด ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรพนาม ตัวอย่าง
 ฤทธิ์ของกาแฟกลิ่นหอมกรุ่นเมื่อหัวค่ำทำให้หนังตาไม่ยอมปิดลง แม้ว่าจะพยายาม
สักเพียงใดก็ตาม จวบจนล่วงเลยวันใหม่ ยามสามแล้ว ฉันเพียงได้แต่ถอดถอนใจอยู่
 อย่างนั้น (ฐานข้อมูลภาควิชาภาษาศาสตร์)
- ข. เพียงใด ทำหน้าที่เป็นปฏจฉายรพนาม ตัวอย่าง
 ชาวบ้านอำเภอแม่เกาะกำลังจับตาดู ‘ยาหอม’ ขนานใหม่ที่ กฟผ. โปรยออกมาว่า
จะเป็นไปได้เพียงใด และผลของมันจะเป็น ‘ขนวนลูกใหม่’ ที่ชาวแม่เกาะต้องเผชิญ
 ต่อไปในภายภาคหน้าหรือไม่ (ฐานข้อมูล NECTEC)
๒๐. ก. เพียงไร ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรพนาม ตัวอย่าง
 เวนิสในช่วงศตวรรษที่ ๑๔ นั้น ภาพพจน์ในสังคมเป็นสิ่งสำคัญมาก ผู้มีฐานะทั้งชายและ
 หญิงจะอวดความมั่งมีโดยสวมสร้อยคอทองคำมีกระจุกห้อยเป็นเหมือนจี้เพชร แม้ผู้
สวมจะดูแลเพียงไร แต่ในสายตาคคนอื่นแล้วกลับเป็นภาพของคนร่ำรวยมั่งคั่ง
 (๑๐๘ ของคำถาม เล่ม ๑ : ๑๒๖)

๒๐. เพียงไร ทำหน้าที่เป็นปฏจฉายธรรมนาม ตัวอย่าง
กำลังตัดสินใจจะซื้อเตาไมโครเวฟอยู่ แต่ไม่แน่ใจถึงคุณและโทษของเครื่อง คนที่บ้าน
บอกว่าจะมีรังสีที่เป็นอันตรายแต่ก็ไม่ทราบรายละเอียด กรุณาช่วยอธิบายให้เข้าใจด้วย
ค่ะว่า อันตรายเพียงไร (๑๐๘ ของคำถาม เล่ม ๑ : ๔๓)

๒๑. ก. เพียงไหน ทำหน้าที่เป็นอนิยมธรรมนาม ตัวอย่าง
นักข่าวและคู่แข่งหลายคนพยายามชักใช้ไล่เลียงและหาหลักฐานมายืนยัน จนเขายอม
รับว่าเคยใช้ยาเสพติด แต่ไม่ว่าอาการจะหนักหน่วงเพียงไหน เขาก็เอาชนะมันได้
ในที่สุด (ฐานข้อมูลภาควิชาภาษาศาสตร์)

ข. เพียงไหน ทำหน้าที่เป็นปฏจฉายธรรมนาม ตัวอย่าง
พอจีนออกมาประกาศว่า สามารถผลิตอาวุธนิวตรอนได้ คำถามแรกที่จีนต้องตอบ
นักข่าวก็คือ มันจะร้ายแรงเพียงไหน และมันจะทำให้โลกต้องสันตะเพื่อนหรือเปล่า
(ฐานข้อมูลภาควิชาภาษาศาสตร์)

๒๒. ก. แคไหน ทำหน้าที่เป็นอนิยมธรรมนาม ตัวอย่าง
แมวบางตัวมีนิสัยชอบจับหนู ต่อให้มันอิมแคไหน มันก็ต้องเที่ยวตะปบนกหนู
จิ้งจกตุ๊กแก ที่เกาะกะลูกตาให้หมดไปจนได้ ถึงไม่กินก็ฆ่าเล่นเนื่องจากสัญชาตญาณป่า
ที่ยังคงเหลืออยู่นั่นเอง (๑๐๘ ของคำถาม เล่ม ๑ : ๙๖)

ข. แคไหน ทำหน้าที่เป็นปฏจฉายธรรมนาม ตัวอย่าง
“เคยจนที่สุดแคไหนครับ”
“ตอนนั้นทั้งบ้านมี ๑๕ บาท ต้องแบ่งให้ภริยาสุดที่รักไปทำงานที่นครปฐมเป็นค่ารถไป
กลับ ๑๐ บาท” (ฐานข้อมูล NECTEC)

๒๓. ก. เช่นใด ทำหน้าที่เป็นอนิยมธรรมนาม ตัวอย่าง
อย่างน้อยการลงพื้นที่ครั้งแรก ก็ทำให้ทำให้โรงงานกระดาษออกมายอมรับเป็นครั้งแรก
ว่า สภาพน้ำออกมาจากโรงงานเป็นเช่นใด ก็ปล่อยให้ไหลลงห้วยใจใดในสภาพ
นั้น สื่อมวลชนจึงได้รู้ความจริงว่า ไม่ได้มีการบำบัดน้ำเสียตามที่เคยกล่าวอ้าง
(ฐานข้อมูลภาควิชาภาษาศาสตร์)

๒๓. ข. เช่นใด ทำหน้าที่เป็นปฏิจจาสรรพนาม ตัวอย่าง
 ต่อคำถามของผู้สื่อข่าวที่ว่า ท่ามกลางสถานการณ์ตึงเครียดและยังต้องทำงานหนักตั้ง
 แต่เช้าจรดค่ำ เธอทำเช่นใด จึงดูแจ่มใสได้ตลอดวัน เรื่องนี้เธอกล่าวว่าต้องรักษา
 อารมณ์ให้คงที่อยู่เสมอ ไม่ขึ้นลงไปตามสถานการณ์ (ฐานข้อมูลภาควิชาภาษาศาสตร์)

๒๔. ก. เช่นไร ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง

สาเหตุของการตายอาจเกิดจากการกระทำอัปวินิบาตกรรมหรืออุกษมาตกรรมอำพรางก็
 ได้ ผลการสืบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจจะเป็นเช่นไรก็ตาม แต่คงหนีไม่พ้นเรื่องที่เกิด
 จากสมบัติที่พ่อแม่ทิ้งเอาไว้ให้โดยไม่ได้ทำพินัยกรรมให้เป็นที่เรียบร้อยก่อนจากโลก
 ไป (ฐานข้อมูลภาควิชาภาษาศาสตร์)

๒๕. ข. เช่นไร ทำหน้าที่เป็นปฏิจจาสรรพนาม ตัวอย่าง

ผู้สัมภาษณ์ : ในสถานการณ์เช่นนี้รัฐบาลคิดจะทำเช่นไรต่อไป

ผู้ให้สัมภาษณ์ : เราต้องเตรียมการรองรับสถานการณ์ในอนาคตอันใกล้ ต้องเตรียม
 สร้างกลไกในสังคมให้เกื้อหนุนสุขภาพ ก่อนที่จะเสื่อมลงกว่าที่เป็นอยู่
 (ฐานข้อมูลภาควิชาภาษาศาสตร์)

๒๖. ก. ทำไม ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง

“ยังจั้นก็ได้” แม่ถอนใจ “เดือน ๆ หนึ่งมันให้แก่มากไหม”

“แม่ถามทำไมหรือ จั้นก็เลี้ยงแม่เหมือนเดิมนะแหละ ‘ไม่ต้องกลัว’” (ผู้หญิงคนนั้นชื่อ
 บุญรอด : ๑๔๐)

๒๗. ข. ทำไม ทำหน้าที่เป็นปฏิจจาสรรพนาม ตัวอย่าง

“บุญรอด คราวนี้มากรุงเทพ ฯ ไม่เห็นมาพักที่นี้ ทำไมต้องเกรงใจ น้องนุ่งครุก็รู้จัก
 ทุกคนนี่นา”

“ไม่ได้มากับน้องคะ มากับคนอื่น แล้วก็เอาหลานมาด้วยทั้งสองคน จะมาพักที่นี้ก็เกรง
 จะรบกวนครุมากไป เพราะหลายคนจริง ๆ” (ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด : ๑๖๘)

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวรุ่งอรุณ ที่ชมขุนทดเถียร เกิดเมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๒ สำเร็จ การศึกษาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย จากภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในปีการศึกษา ๒๕๒๓ และสำเร็จการศึกษาระดับอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย จากภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี การศึกษา ๒๕๒๗ ได้เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ที่ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา ๒๕๔๑ ปัจจุบันรับราชการเป็น อาจารย์ สังกัดภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย